

Ajatuspaja
Alkio

MITEN TÄSSÄ NÄIN KÄVI?

VAALIANALYYSI 2023

SEPPÖ KÄÄRIÄINEN | WWW.AJATUSPAJAALKIO.FI

JULKAISUN TIEDOT

Nimeke: Miten tässä näin kävi? Vaalianalyysi 2023.
Kirjoittaja: Seppo Kääriäinen
Julkaisuaika: Huhtikuu 2023
Kustantaja: Maaseudun Sivistysliitto / Ajatuspaja Alkio
Taitto: Pauliina Maukonen
ISBN-tunnus: ISBN 978-952-65133-2-4 (PDF)

SISÄLTÖ

I ONKO HISTORIALLINEN MUUTOS KÄSILLÄ? s.4

II VUODEN 2023 EDUSKUNTAVAALIT s.7

Kaatuiko maakuntien jättiläinen? s.7

Miten tässä näin kävi? s.9

Virhearviointeja keväällä 2019 s.15

Joitakin viiltoja vaalikaudesta 2019-2023 s.17

III HUIPPUVOITTOJA JA RÖKÄLETAPPIOITA s.20

Veretseisauttava 1991 s.20

Lipposen kaataminen 2003 s.21

Suomi kuntoon 2015 s.22

Shokkivaalit 1970 s.23

Soinin jytky 2011 s.24

Ihastuksesta vihastukseen 2019 s.25

Mikä yhdistää voittoja? s.26

... entäs tappioita? s.27

IV MITÄ AINAKIN ON TEHTÄVÄ? s.28

Mitä on "uusi aika"? s.28

Ohjelmatyöhön s.31

Tarvitaan järjestö- ja viestintäremonttia s.33

Vuosi 2024 tärkeä Suomelle ja keskustalle s.35

V MINNE SUOMI ON MATKALLA? s.36

LÄHTEET s. 40

I ONKO HISTORIAALLINEN MUUTOS KÄSILLÄ?

Raportissa arvioidaan 2.4.2023 eduskuntavaalituloksen taustoja, yritetään asettaa vaalitulos pitempään kaareen ja hahmotellaan keskustalle niitä kysymyksiä, joihin sen on vastattava, kun se hakee uutta suuntaa.

Vaalitutkimuskonsortio perkaa perusteellisesti vaalituloksen. Tilastokeskus tuottaa ajan mittaan tarkkaa numerotietoa puolueiden kannatuksen muutoksista erilaisten muuttujien valossa. Professori Kimmo Grönlundin tutkimusryhmä (Åbo Akademi) tuottaa tutkimustuloksia syksyyn 2023 mennessä. Muitakin analyyseja on tulossa. Keskusta tekee omalta osaltaan analyysia saamansa palautteen pohjalta.

Näistä kaikista muotoutuu aikaa myöten luotettava vaalituloksen kokonaiskuva.

Raportissa keskitytään keskustan vaalitappioihin ja niiden taustoihin, myös lähihistorian näkökulmasta. Kun lukee raportin kokonaisuudessaan, tarinasta voi löytyä aineksia johtopäätöksiin paremmasta tulevast.

Heti kärkeen on sanottava, että keskusta on eksistentialisessa kriisissä. Kysymys on keskustan olemassaolosta.

Lantilla on toinen puoli: tämäkin kriisi on liian arvokas mahdollisuus hukattavaksi.

Keskusta lähti vaalikauteen 2019 - 2023 13.8 %:n kannatuksella ja hallitusyhteistyössä punavihreiden kanssa. Ajatus oli, että kannatus saadaan porvariyhteistyön jälkeen käännettyksi nousuun uudentyyppisellä yhteistyöllä. Ei se käänntynyt, vaan 2.4.2023 tuli uusi tappio niskaan jatkona vuoden 2019 suurtaappiolle.

Vaalitulos ei tule tyhjistä eivätkä sen taustalla olevat kehityssuunnat ja muutostekijät välttämättä pysähdy vaaleihin. Vaalitulos on monen

tekijän summa. Siihen kiteytyvät ainakin mennyt vaalikausi kaikkineen ja myös odotukset tulevasta.

Suomen Keskustalla on ollut merkittävä asema maan ulko- ja sisäpolitiikassa aina Suomen itsenäistymisestä alkaen. Sen merkitys on korostunut historian käännekohtissa ja valintatilanteissa. Keskusta on ollut luotettava ja arvostettu valtionhoitaja- ja vastuunkantajapuolue.

Keskusta on ollut omanlaisensa poliittinen kansanliike, joka on ammentanut voimaa laajasta jäsenkunnasta, maan kattavasta järjestöorganisaatiosta, aktiivisesta kenttätoiminnasta ja laajasta vapaaehtoistoiminnasta. Paikallisuus leimaa keskustaa.

Puolueen vahva poliittinen asema ja sen luonne jäsenkeskeisenä kansanliikkeenä (kattava ja toimiva järjestöorganisaatio) ovat liittyneet toisiinsa ja tukeneet toisiaan. Yhteys kansaan, äänestäjiin on toiminut molemmin suuntaisesti.

Keskustan edeltäjä maalaisliitto kasvoi suureksi itsenäisyys- ja valtiomuotoväentöjen sekä vapaus- ja sisällissodan jälkiselvittelyjen (sovintopolitiikka) seurauksena. Niiden vaiheiden jälkeen keskusta on ollut vahvan kannatuksen ja poliittisen keskusasemansa ansiosta keskeisin hallituspuolue. Sillä on ollut yhteistyökykyä niin vasemmalle kuin oikeallekin.

Keskustan poistumista politiikan keskeisiltä paikoilta on povattu ja jossakin toivottu 1960-luvulta lähtien. Tuolloin ruvettiin puhumaan *"auringonlaskun puolueesta"*. Tätä perusteltiin sillä, että yhteiskunnan rakennemuutos - maaseudun tyhjentyminen, maatalousväestön vähentyminen ja kaupungistuminen - pyyhkäisee keskustan puoluekartalta, ainakin politiikan johtopaikoilta.

Puheet keskustan alamäestä vauhdittuivat 1980- luvun alkuvuosina presidentti Urho Kekkosen väistymisen myötä. Ajateltiin, että keskustan vahva kannatus ja asema johtui ratkaisevasti Kekkosesta ja että hänen väistymisensä myötä keskustakin väistyy. Kekkosen presidenttikauden jälkeen keskusta on ollut kolmesti suurin eduskuntapuolue, ja maassa on toiminut viisi keskustalaista pääministeriä.

Enemmistöhallituksen muodostaminen ilman keskustaa vuonna 1987 osoitti, että keskustan poliittinen "keskusasema" ei pidä entiseen malliin paikkaansa. Sosiaalidemokraattien ja kokoomuksen akselin varaan on rakennettu sittemmin useitakin enemmistöhallituksia. Akselia pidetään luonnollisena yhteistyökuviona keskittyvässä ja kaupungistuvassa EU-Suomessa.

Isommassa kuvassa kysymys on myös keskiryhmien (keskivoiman) asemasta maan politiikassa. Äänestäjät "leiriytyvät" kahtaalle. Ilmiö on

jatkunut jo ainakin vuosikymmenen, se muokkaa poliittista kenttää, ja se on keskiryhmille todellinen ongelma ja haaste. Ajatuspaja Alkion aiemmissa raporteissa on ruodittu keskiryhmien olemassaoloa, merkitystä ja mahdollisia tulevaisuuden tehtäviä. Leiriytyminen on blokkiutumisen esiaste.

2000- luku on koetellut keskustan olemassaolon perusteita. Keskusta on menettänyt lähes kaikissa vaaleissa kannatustaan ja asemiaan 2000- luvulla. Vielä vuoden 2015 eduskuntavaaleissa keskusta nousi suurimmaksi ja saman tien pääministeripuolueeksi. Kahdeksan vuoden aikana puolueen kannatus on puolittunut.

Kannatus eduskuntavaaleissa ja asemat hallituspolitiikassa eivät voi olla pitkään epäsuhdassa. Itse kukin puolue saa sen aseman, jonka kansa sille vaaleissa antaa. Se on kansanvallan kovaa ydintä.

Keskusta on vuoden 2023 vaalien perusteella keskisuuri puolue. Se on historiallinen muutos Suomen ulko- ja sisäpolitiikassa.

Vanha ”totuus” on se, että minkä tahansa puolueen olemassaolo ja menestys riippuvat lopun perin siitä, kokevatko kansalaiset puolueen tarpeelliseksi niin omalta kannaltaan kuin yhteisen edun nimissä.

Keskustalla on muuttuvissa maailmanoloissa mahdollisuutensa. Turvalliset ja kestävät elämänot edellyttävät koko maan voimavarojen hyödyntämistä. Yhteiskuntamme eheys, vakaat olot ja demokratian puolustaminen nousevat arvossa. Paikallisuutta ja lähiasioita arvostetaan. Monet kaipaavat yhteistyökykyistä poliittista voimaa, joka vakauttaa oloja ja tasoittaa äärimmäisyyksiä. Keskustalaisuudella on kysyntää. Mutta onko keskustalla?

Muutokset poliittisella kentällä ovat tulleet 2000- luvulla nopeiksi. Viisaasti toimien ja yhtä pitäen keskustan uusi nousu on mahdollinen. puolueen tulevaisuudesta on sen itsensä käsissä. Paljon on kuitenkin uudelleen arvioitavaa.

Myös muut vaaleissa hävinneet puolueet, vasemmistoliitto ja vihreät, käyvät julkisuudessa hyvinkin itsekriittistä keskustelua tappioidensa syistä ja uuden nousun perusteista. Keskustalla on perinne reipashenkisestä toimintatavasta ruotia eloa ja oloa. Tätä kulttuuria on syytä jatkaa. Itsekriittistä pohdintaa menneestä voi ja pitää käydä ilman syyllisten etsimistä. Raikasta keskustelua ei tarvitse pelätä. Käänte parempaan ei tule itsestään. Vaalitappioidenkaan pohtimisessa on pidä tyytyä helpoimpaan selitykseen eikä yhteen syyhyn. On katsottava laajasti ja pitkällä aikajänteellä niin omaa kuin kilpailijoidenkin toimintaa. Tämän raportin tarkoituksena on virittää keskustelua keskustan tilasta ja tulevaisuuden mahdollisuuksista.

Raportin laatimisen taustaryhmään ovat kuuluneet Pekka Perttula, Ilkka Miettinen, Markus Ylimaa ja Pauliina Maukonen. Kiitän heitä arvokkaasta avusta. Vastuu raportista on täysin meikäläisellä.

Savon sydänmailla 16.4.2023

Seppo Kääriäinen

II VUODEN 2023 EDUSKUNTAVAALIT

KAATUIKO MAAKUNTIEN JÄTTILÄINEN?

Vaalituloksen 2.4.2023 muutosviesti on selkeä: Suomi kääntyi oikealle. Kokoomus ja perussuomalaiset voittivat yhdessä niin merkittävästi (17 paikkaa), että äänestäjien toivetta oikeistopolitiikasta voi pitää oikeutettuna. Mitä se tarkoittaa, sen aika näyttää.

Äänestäjät kohtelivat hallituspuolueita eri tavoin. Sdp voitti, ja rkp piti kuta kuinkin pintansa, kuitenkin pienehköllä tappiolla. Keskusta, vihreät ja vasemmistoliitto saivat pahasti takkiinsa. Keskusta menetti kannatusta katsomon lisäksi oikealle, vihreät ja vasemmisto demareille.

Kokoomus, perussuomalaiset ja sosiaalidemokraatit muodostavat kolmen suuren kärkiryhmittymän. Kolme suurta lisäsivät äänimääräänsä, kannatusosuuttaan ja paikkamääräänsä. Kokoomus ja perussuomalaiset ylittivät 20 %:n rajan, sdp jäi hivenen alle.

Keskusta menetti 8 edustajapaikkaa. Vuodesta 2015 menetys on yhteensä 26 paikkaa (18 + 8), siis yli puolet silloisista edustajapaikoista. Sitä voi pitää dramaattisena pudotuksena eikä se selity yhdellä syllä.

Keskustan vaalitappiot muodostavat syvälle menevän eksistentiaalisen ongelman. Kysymys ei ole poliittisiin suhdanteisiin liittyvistä vaalitakaiskuista, vaan puolueen olemassaolosta.

Alla ovat puolueiden äänimäärät, kannatusosuudet ja paikat muutoksineen (vertailukohtana 2019 eduskuntavaalit):

Puolue	Äänet	Muutos 2019	Kannatus %	Muutos 2019	Paikat	Muutos 2019
KOK	643 877	+ 119 920	20,8	+ 3,8	48	+ 10
PS	620 102	+ 82 197	20,1	+ 2,6	46	+ 7
SDP	616 218	+ 53 747	19,9	+ 2,2	43	+ 3
KESK	349 362	- 74 558	11,3	- 2,5	23	- 8
VAS	218 290	- 33 518	7,1	- 1,1	11	- 5
VIHR	217 426	-136 768	7,0	- 4,5	13	- 7
RKP	133 318	- 6 322	4,3	- 0,2	9	0
KD	131 368	+ 11 224	4,2	+ 0,3	5	0
LIIKE NYT	74 962	+6 535	2,4	+ 0,1	1	0

Lähde: Yle ja Tilastokeskus

Keskustan 11.3 %:n kannatus on samaa tasoa kuin maalaisliitolla yli sata vuotta sitten, ennen Suomen itsenäistymistä. Vuoden 1917 eduskuntavaaleissa kannatus oli 12,4 % ja 26 paikkaa. Vuonna 1916 puolue sai 9.00 % annetuista äänistä ja 19 paikkaa.

Suomen poliittinen värikartta meni uusiksi oikeiston vaalivoiton myötä. Maakuntien jättiläinen ei kaatunut, mutta kompastui.

Perussuomalaisen hallussa on kuusi vaalipiiriä, jotka varhemmin olivat keskustan vihreitä: Lappi, Oulu, Savo-Karjala, Vaasa, Satakunta, Häme. Kokoomus hallitsee kolmea vaalipiiriä (Helsinki, Uusimaa, Varsinais-Suomi) kuten demaritkin (Kaakkois-Suomi, Pirkanmaa, Keski-Suomi).

Keskusta ei ole enää suurin yhdessäkään vaalipiirissä. Se on osittain näköharha, sillä keskusta on suurin 104 kunnassa (oli suurin 173 kunnassa vuonna 2019).

Puolue sai viisi edustajaa Helsingin, Uudenmaan, Hämeen, Pirkanmaan ja Varsinais-Suomen vaalipiireissä, joista valittiin yhteensä 111 edustajaa. Tämä tosiasia kertoo keskustan kannatusongelman vakavuudesta.

Keskusta menetti asemiaan merkittävästi maakuntien keskuskaupungeissa kuten seutukaupungeissakin. Se tappio on oleellinen. Puolueen piirissä kuten myös mediassa puhutaan siitä, kuinka keskusta pyrkii kaupunkeihin. Se antaa osittain väärän kuvan keskustan asemasta eri puolilla maata. Keskusta on ollut kaupungeissa vahvoissakin asemissa. Keskustalla on ollut kaksikin kansanedustajaa Helsingistä ja viisi Uudenmaan vaalipiiristä, puhumattakaan kannatuksesta maakuntien keskuskaupungeissa ja seutukaupungeissa, joissa keskusta on ollut suurin.

Keskusta nousi 1970-, 1980- ja 1990-luvuilla maakuntien yleispuolueeksi valloittamalla asemia keskuskaupunkien lisäksi seutukaupungeissa ja pitämällä kannatuksen vahvana perinteisillä maaseutualueilla. Perussuomalaiset ja kokoomus ovat pystyneet 2010-

luvulla työntämään keskustaa pois näistä vankoista linnakkeista ja ottaneet ne itse haltuunsa.

Keskusta ja perussuomalaiset ovat osoittaneet, että puolueet pystyvät voittamaan yhtä aikaa sekä kaupungeissa eri puolilla maata että maaseudulla.

”Väli- Suomesta on tullut koko maan dynamiikan kannalta tärkeä vaa’ankieli”, analysoivat tutkija Tomas Hanell (Siirtolaisinstituutti) ja professori Sami Moisio (Helsingin Yliopisto) Helsingin Sanomien artikkelissa 14.4.2023 *”Väli-Suomesta tuli keskustan ja perussuomalaisten taistelukenttä”*. Tutkijoiden mukaan keskustan uusi nousu edellyttää asemien takaisin voittamista Väli-Suomessa, ja perussuomalaisten nousu suurimmaksi riippuu kannatuksen vahvistamisesta juuri Väli-Suomessa.

Alla oleva taulukko kertoo keskustan kannatuksen eduskuntavaaleissa 1999 - 2023:

Vaalit	Äänimäärä	Kannatus %	Paikat
1999	600 592	22,4	48
2003	689 391	24,7	55
2007	640 428	23,1	51
2011	463 266	15,8	35
2015	626 218	21,1	49
2019	423 920	13,8	31
2023	349 362	11,3	23

Lähde: Yle ja Tilastokeskus

Keskusta on noussut vuosien 1999 ja 2023 välillä neljä kertaa 600 000 äänen ja 20 %:n rajan yli, pudonnut kahdesti alle puolen miljoonan äänen ja valahtanut yhden kerran, 2.4.2023, alle 350 000 äänen.

MITEN TÄSSÄ NÄIN KÄVI?

”ODOTETTU” TAPPIO. Keskustan vaalitappio ei tullut yllätyksenä. Kannatuksen vähittäisen alamäen merkit olivat luettavissa koko vaalikauden ajan, hentoina vaalikauden alusta lähtien ja vahvistuvina loppua kohti. Vaalikauden ihan alkuaikoina tunnelma keskustan piirissä ja johtopaikoillakin oli se, että 13 %:n kannatus on ikään kuin pahaa unta ja että irtaantuminen tappiollisesta ja vastenmielisestä oikeistoyhteistyöstä nostaa keskustan uudelleen 20 prosentin puolueeksi.

Mielipidetutkimukset vuoden 2019 hallitusratkaisun jälkeen osoittivat yhtäpitävästi keskustan kannatusviisarin alasuuntaa. Kuukausittaiset puoluekannatusmittaukset, mutta ennen muuta

puolueimagoselvitykset ja puoluejohtajien suosigallupit kertoivat keskustan trendinomaisesta alamäestä.

Viimeisimmässä puoluebarometrissä ennen huhtikuun vaaleja keskustan sijoitus kuuden suurimman joukossa oli kuudes. Kärjessä olivat sdp, perussuomalaiset, kokoomus ja vihreät. Viimeisimmissä gallupeissa ennen vuoden 2023 eduskuntavaaleja keskustan kannatus asettui 9- 11 prosenttiin, siis kolme- neljä prosenttiyksikköä alle vuoden 2019 eduskuntavaalien tason.

Tutkimuksista kävi ilmi keskustan erityisen matala kannatus uusien äänestäjien ja nuorten keskuudessa sekä yrittäjien piirissä. Kannatus viljelijöidenkin keskuudessa (Maaseudun Tulevaisuus helmikuu 2023) on heikentynyt dramaattisesti.

Allianssi ry:n järjestämien nuorisovaalien tulos vaalien alla kertoi sekin itse vaaleissa toteutuneen suunnan. Yli 90 000 koululaisen (alle 18 v.) äänestämän ”eduskunnan” paikkajakautuma enteili vaalitulosta: ps 46, kok 31, sdp 29, vihr 23, kesk 22 ja vasemmisto 14.

Myös tunnelmat puolueväen keskuudessa - huoltoasemilla, toritapaamisissa ja kylän raitilla - olivat samansuuntaisia: joko oltiin pettyneitä/ tyytymättömiä tai välinpitämättömiä. Tarkoitin puolueväellä äänestäjiä, en paikallisia vaikuttajia enkä aktiiveja.

Keskustan tappio oli etukäteen tutkimustenkin perusteella aistittavissa. Vaalikampanjan viimeisten viikkojen aikana esiintyi tosin ”kuplaoptimismia”; sanottiin ”väki liikkuu, ehdokkaat tekevät kovaa työtä, on hyvä tunnelma, menee paremmin” jne.

Todellisuudessa vain tappion suuruus oli avoin kuten oli asianlaita myös vuoden 2019 eduskuntavaalien alla.

KESKIÖN ULKOPUOLELLA. Keskusta kävi vaalikamppailuun ensimmäistä kertaa keskisuurena puolueena pääministerikilpailun ulkopuolella.

Keskusta ei kuulunut eikä päässyt politiikan keskiöön. Se pääsi tietyissä asioissa kokoaan näkyvämpään asemaan Marinin hallituksen toisena pääpuolueena, mutta ylipäätään se jäi sivuun kulloisestakin ajankohtaisesta keskustelusta. ”Olla ulkona” oli keskustalle uusi, outo ja historiallinen tilanne.

Kokoomus, demarit ja perussuomalaiset - kolmena suurimpana - olivat keskustelujen kirkkaimmassa valokiilassa myös sen takia, että keskustelu tulevan hallituksen perusratkaisusta pyöri niiden ympärillä.

Sivuun joutumista seuraa unohtus. Tappio tulee vääjäämättä unohtuksen kintereillä. Keskustaa riivasi tämä logiikka.

HENKILÖITYMINEN. Vaalikampanjakin taipui koko vaalikauden poliittisen asetelman mukaiseksi. Vastakkain olivat ennen varsinaista kampanjointia punavihreä leiri ja oikeistolaisleiri ja niiden

kärkipuolueet ja -johtohahmot, kokoomus ja sdp, Orpo ja Marin. Perussuomalaiset ja Purra mursivat kaksintaisteluaasetelman vaalikampanjan ja -tenttien aikana.

Monelle äänestäjälle vaalit olivat pääministerivaalit. Poliitikan henkilöityminen kiteytyy pääministerivalintaan. Niin on ollut vuodesta 1991 lähtien. Pääministerin henkilöstä on tavallaan helppo äänestää.

Pääministeri Marin oli suosituin uudeksi pääministeriksi. Orpon uskottavuus pääministerin paikalle nojautui kokoomuksen puheenjohtajuuteen ja puolueen ykkössijaan gallupeissa aina vaalikampanjan loppupuolelle asti. Purran asema perustui perussuomalaisten nousevaan kannatukseen ja hänen asiaosaamiseensa. Purra nousi pääministeripörssissä sitä mukaa kuin vaalipäivä lähestyi. Puheenjohtaja Saarikko oli sivussa pääministerikeskustelusta.

Henkilöityminen konkretisoitui pääministerikysymyksen ohella ehdokashankinnassa. Ehdokkaiden merkitys puolueen kokonaiskannatukselle korostuu korostumistaan kuten myös kalliiksi käynyt mainonta.

Keskustan ehdokaslistat olivat vertailukelpoisia muihin verrattuna, vähintään vahvaa keskitasoa, mutta samalla hyvinkin tasavahvuisia. Listoilla ei ollut juurikaan muista asiayhteyksistä tunnettuja ”julkisehdokkaita”. Oma kysymyksensä on, olisiko pitänyt ollakaan juuriltaan kansanvaltaisessa ja -läheisissä puolueessa.

Ehdokashankinnassa oli selviä ongelmia, joka oli heijastumaa puolueen alavireisestä yleistilanteesta koko vaalikauden ajan. Täysien listojen hankkiminen teetti töitä etenkin eteläisissä vaalipiireissä, mutta muuallakin.

Keskustan ehdokkaiden vaalikampanjointi oli vertailukelpoista muiden ehdokkasiin verrattuna. Ehdokkaat tekivät uutteraa kenttätöitä jopa raatamalla, melko perinteisillä toimintatavoilla. Tunnelma nousi kampanjoinnin loppua kohti. Nettijulkisuudessa oli eniten parantamisen varaa. Äänestäjien tavoittamisen tapoja on syytä pohtia. Vetoava kampanja on useiden kampanjakeinojen yhdistelmä.

Kokoomuksen ehdokaslistat olivat kokonaisuutena etenkin ”väkirikkailla” alueilla vetovoimaisimmat, ainakin nimikuuluimmat, muihin verrattuna. Se kokosi listoilleen merkittävän joukon muun muassa koronan, sodan ja talouspolitiikan yhteydessä mediajulkisuudessa näyttävästi esiintyneitä ”asiantuntijoita”, jotka ilmoittautuivat julkikokoomuslaisiksi vaalien alla, joka sinänsä ei ollut yllätys. Kokoomusehdokkaat kävivät näkyviä kampanjoita.

VASTAKKAINASETTELU. TALOUS. OSTOVOIMA. Kampanjoinnissa -melkein pä kaikessa - oli esillä vahva kahtia jakautunut asetelma: vasemmisto- oikeisto. Erityisesti talouspoliittisessa keskustelussa se oli

hallitsevana piirteenä. Kokoomus ja perussuomalaiset syyttivät ”vasemmistohallitusta” holtittomasta velanotosta.

Puolueilla oli selviä eroja tulevien vaalikausien talouspolitiikasta. Niillä oli itse tavoitteesta taittaa velkaantumis- ja alijäämäistymiskehitys parin vaalikauden aikana samantyyppinen kanta, mutta keinoista niillä oli erilaisia, myös vastakkaisia kantoja.

Marinin sdp korosti talouskasvua ja työllisyyttä velan ja alijäämien taittamisessa sekä myös painotti verojen kiristämistä sopeutuspuolella. Sdp kiersi menosopeutuksen. Vasemmistoliitto tuki demareita. Orpon kokoomus puolestaan piti menojen merkittäviä leikkauksia välttämättöminä, mutta lupasi samalla myös huomattavia verokevennyksiä. Perussuomalaiset myötäilivät kokoomuksen velka- ja veropoliittista linjausta. Keskusta korosti talouskasvua, yrittäjyyttä ja työllisyyttä ja oli myös valmis säästämään menoissa, mutta ei ollut valmis kokoomuksen esittämiin verokevennyksiin. Saarikko profiloit keskustan sanomaa niin, ettei puolue leikkaa köyhiltä ja anna rikkaille.

Purran perussuomalaiset profiloituivat toimeentulokysymyksillä (ruoan, energian, asumisen ja liikkumisen kallistuminen) ja maahanmuuton vastaisilla teemoilla. PS väläytti Suomen eroa EU:sta, mutta ei tehnyt siitä vaaliteemaa, vaan pikemminkin puhui siitä ”ei ajankohtaisena” asiana. Toimeentulo-ongelmat ovat koskettaneet pienituloisten väestöryhmien lisäksi enenevästi myös keskiluokkaa. Elämisen kustannusten nousu talvikuukausina ennen vaaleja antoi pontta perussuomalaisten teemoitukselle.

Ostovoiman putoamisesta tuli eduskuntavaalien vähän puhuttu, mutta äänestäjien muutoshaluihin eniten vaikuttanut yksittäinen tekijä. Arvioin suuren äänestäjäjoukon pelkäävän tulevaisuuttaan juuri toimeentulovaikeuksien vuoksi: tulot eivät riitä kasvaviin elämän kustannuksiin - ja tälle kehitykselle ei ole näkyvissä loppua.

Perussuomalaiset kutsuvat itseään ”*toripuolueeksi*”.

Toimeentulovaikeudet tulivat puheeksi juuri tori- ja huoltoasematapaamisissa. Näitä arjen jokapäiväisiä vaikeuksia perussuomalaiset hyödynsivät. Vaalit olivat monien äänestäjien mielissä paljolti ostovoimavaalit: riittävätkö rahat toimeentuloon?

Kaikissa vuoden 2007 jälkeen pidetyissä eduskuntavaaleissa perussuomalaiset ovat ylittäneet puolen miljoonan äänen rajan ja 2.4.2023 meni 600 000 äänen ja 20 %:n raja rikki. Kun neljä kertaa yltää tuollaisiin äänimääriin, voi puhua suuresta puolueesta.

Perussuomalaiset ovat ainakin tässä katsannossa ottaneet keskustan paikan. Puolueen äänestäjissä on paljon entisiä keskustalaisia, jotka kertoivat julkisesti jo ennen vaaleja äänestävänsä perussuomalaisia, ja myös sellaisia keskustalaisia, jotka ovat vaalien jälkeen kertoneet äänestyspäätöksensä perusteita. Niissä sanotaan muun muassa, ettei keskusta ole ”entisensä”.

Alla vielä ikään kuin muistutuksena perussuomalaisten eduskunta vaalitulokset vuosina 2007 – 2023:

Vaalit	Äänimäärä	Kannatus %	Paikat
2007	112 256	4,1	5
2011	560 075	19,0	39
2015	524 054	17,7	38
2019	538 805	17,5	39
2023	620 102	20,1	46

Lähde: Yle ja Tilastokeskus

Perussuomalaiset on vakiinnuttanut asemiaan kolmen suurimman joukossa. Vaalitulokset puhuvat puolestaan. Sen piiriin on virrannut keskustalaisia 15 vuoden ajan. Perussuomalaisten asema Suomessa on samantapainen kuin ruotsidemokraateilla Ruotsissa. Sivumennen sanoen; Suomen puoluekenttä alkaa muistuttaa yhä enemmän Ruotsin asetelmaa niin voittajien kuin häviäjien osalta.

Perussuomalaiset aiheuttavat pohdintaa kaikissakin puolueissa, myös ja ennen muuta keskustassa. Lähtökohdaksi pohdinnolle kannattaa ottaa se, että perussuomalaiset pysyy merkittävänä tekijänä Suomen politiikassa, ja se, että omien asemien kohottaminen tapahtuu vain oman tekemisen kautta, ei odottamalla perussuomalaisten epäonnistumisia.

Keskusta oli sivussa päävaalikamppailusta ja varsinaisesta tulevaisuuskeskustelusta, joka sinänsä oli muutenkin vähäistä talouden isoa kuvaa ja velkaantumista lukuun ottamatta. Puolueen tilannetta kommentoitiin julkisuudessa ennemminkin siitä vinkkelistä, miten paljon keskusta häviää, kuin siitä, millaista Suomea keskusta haluaa rakentaa. Keskustan mahdollinen hallituspaikka eräänlaisena vaa´ankielipuolueena vaalitappiosta huolimatta vilahteli silloin tällöin spekulatioissa. Lähtökohtaisesti kevään 2019 hallitusratkaisu painoi puoluetta loppuun asti, myös vaalikampanjassa ja vielä vaalien jälkeenkin. Saarikko yritti irrottaa keskustan tästä ”riippakivestä” ilmoituksellaan, ettei keskustan ja punavihreiden hallituspohja ole mahdollinen vaalien jälkeen.

Keskusta asetteli kannatustavoitteensa suhteessa gallupeihin. ”Voitto gallupeista” oli hokema, jolla innostettiin ehdokkaita ja tukijoukkoja töihin. Vedottiin vuoden 2021 kuntavaalien ja vuoden 2022 aluevaalien kokemuksiin. Niissähän kannatus nousi gallupeiden yläpuolelle, mutta kuntavaalien tulos jäi todellisuudessa selvästi alle vuoden 2016 kuntavaalien tason, ja aluevaalien tulosta ei voi verrata aiempiin.

Keskusta yritti pyyhkiä menneiden arvioinnin sivuun viittaamalla kaikkien puolueiden osallisuuteen pahenevassa alijäämä- ja velkakehityksessä ja puhumalla ”Eteenpäin”- teeman alla tulevista. Yritys oli hyvä, ja tottahan keskusta puhui velkaantumisen historiataustoista. Se onnistui vain osittain senkin takia, että puolueella oli hallussaan valtiovarainministerin posti 2019 - 2023.

Keskustan ”Eteenpäin”- *Vastuuta koko Suomesta*”- teemalla tahdottiin kertoa, että vaalien alla on puhuttava tulevaisuusasioista eikä märehdittävä menneitä ja usein syyllistävissä hengessä. Keskustan toive ei toteutunut.

”Keskusta - se kotimainen” - puhui vaalien alla ainoana puolueena ”koko maa”- teemasta. Se oli oikea teemavalinta, mutta ei siitä tullut juurikaan valtakunnallisen keskustelun aihetta. Ja näyttää siltä, että se ei ottanut riittävästi tulta maakunnissa eikä alueilla. 2010- luvun alueiden kosto jatkui ja synkkeni. Keskustan kärkiteema ei purrut odotetulla tavalla.

Väen vähentyminen ja ikääntyminen maakunnissa ja etenkin pienissä kunnissa on jatkunut eikä siihen suureen kehityslinjaan ole ollut kellään tepsiviä lääkkeitä. Keskittyminen on kaikista ponnisteluista huolimatta jatkunut. Koko maa”- teemaa ei kannata eikä pidä hylätä ainakaan vuoden 2023 eduskuntavaalikokemusten perusteella. Se on omintakeista keskustalaisuutta eikä sen yhteiskunnallinen merkitys ole häviämässä. Koko maa- ajattelu on tulossa.

”**TAPAHTUMAT**”. Erilaisilla hälytapahtumilla vaalien alusaikoina voi olla vaikutusta vaalitunnelmiin ja -tuloksiin. Ne ovat myös yllätyksiä. Historiasta on esimerkkejä, meiltä ja muualta.

Iso-Britannian pääministerinä vuosina 1957 - 1963 toimineen Harold Mac Millanin toteamus ”tapahtumat, tapahtumat” tarkoittaa juuri vaalien alla vaalikeskusteluihin ja äänestäjien valintoihin vaikuttavia yllätyksiä, skandaaleita, ehdokkaiden töppäyksiä yms. Poliittista keskustelua heilutelluita yllätystapahtumia - skandaaleista puhumattakaan - ei ollut minkään puolueen osalta.

Väitteistä ministeri Lintilän alkoholin käytöstä maan johtava media yritti tehdä tällaista ”tapahtumat, tapahtumat”- tapausta. Yritys tussahti. Lintilä valittiin hyvällä äänimäärällä Vaasan vaalipiirissä.

Keskustan vastaista loiskiehuntaa oli kyllä varsinkin somessa. Puolueen kimppuun käytiin hanakasti. Yleistilanteesta ja gallupeista innostuneina kokoomus, perussuomalaiset, kristillisdemokraatit ja jopa Liike Nyt pyrkivät nyhtämään ääniä keskustalta.

Ilmeisesti ajateltiin, että tyytymättömät keskustalaiset ovat nyt erityisen herkkiä vaihtamaan puoluetta.

Vaalitulos muotoutui sittenkin pääosin ”asia-asioista”, menneistä ja tulevista.

VIRHEARVIOINTEJA KEVÄÄLLÄ 2019

Yllä olevat havainnot koskevat vaalikampanjointiaikaa vuoden 2023 puolella. Perussyitä tappioon on katsottava kuitenkin kauempaa ja syvempää.

Perinteinen ja lähes kaikkien toistama selitys keskustan vaalitappiolle on se, että ”viesti ei mennyt perille”. Puolueen politiikasta ja toiminnasta muodostuu äänestäjille kuva, joka on aina oikea siinä mielessä, että sen mukaan puolueeseen ja sen päättäjiin suhtaudutaan.

Keskustassa tehtiin perusvirhearviot huhtikuussa 2019, eduskuntavaalien jälkeen ja uuden hallituksen muodostamisen vaiheissa, kun puolue päätti osallistua pääministeri Rinteen johtamaan viiden puolueen hallitukseen.

ENSINNÄKIN. Vaaleilla ja vaalituloksella on demokratiassa perustava merkitys. Kun puolue kärsii tuntevan tappion, jopa katastrofaalisen, sen paikka on oppositiossa. Se on kansan tahto.

Keskustan johdon - puoluevaltuustoa myöten- olisi kuulunut kunnioittaa keväällä 2019 kansalaisten vaaleissa ilmaisemaa tahtoa. 18 paikan menetys oli puolueen historian suurin. Äänestäjät osoittivat selkeästi keskustalle paikan oppositiossa historiallisen suuren vaalitappion jälkeen.

On ollut nähtävissä mielenkiintoinen poliittinen kuperkeikka. Lähes kaikki kevään 2019 hallitusratkaisua ajaneet ja puoltaneet ovat nimenneet huhtikuun 2023 tappion perussyiksi juuri neljän vuoden takaisen hallitusratkaisun: Rinteen hallitus syntyi ja pysyi pystyssä keskustan voimin. Hallitusratkaisua keväällä 2019 riemuittiin toteamuksella, että keskusta sai läpi ”11 tavoitetta 10 tavoitteestaan”.

Keskustan tekemästä hallitusratkaisusta muodostui pohja negatiiviselle suhtautumiselle keskustaa kohtaan koko vaalikaudeksi niin kansalaisten parissa kuin mediassakin. Syntyi mielikuva ”äänestäkää niin kuin haluatte, keskusta tekee siitä riippumatta niin kuin haluaa”. Puolueeseen iskeytyi ylimielisyyden ja vallanhalun leima. Keskustan hallitustaival alkoi keväällä 2019 huonoissa merkeissä, joka heijastui koko vaalikauteen.

Puheenjohtaja Saarikko yritti pelastaa jotakin ilmoittamalla 9.3.2023, ettei keskusta osallistu vaalien jälkeen hallitukseen vasemmistopuolueiden ja vihreiden kanssa, siis siihen koalitioon, joka oli ollut keväästä 2019 lähtien keskustan varassa. Saarikon veto oli ymmärrettävä ja johtui oman kentän koventuneista paineista, vaikkakin siinä oli hätäilmoituksen makua. Ilmoitus oli rinnastettavissa

pääministeri Sipilän päätökseen hallituksensa erosta vuoden 2019 maalikuussa. Se päätös syvensi vaalitappiota huhtikuussa 2019.

TOISEKSI. Keskustan piirissä ei nähty sosiaalidemokraattien, vasemmistoliiton ja vihreiden muodostaman punavihreän rintaman politiikkaa ja ideologista yhteistä perusvirettä. Rintama oli yhteen niittäytynyt 2010- luvulla.

Keskustassa pikemminkin muisteltiin ja muistuteltiin keväällä 2019 entuudestaan tuttua ja turvallista keskustan ja demareiden yhteistyötä ja kuviteltiin, että Rinteen/Marinin hallitus noudattelee vanhaa punamultakaavaa. Se oli virhearvio. Punavihreä rintama oli ja on ihan toista maata kuin vanha punamulta.

Osittain virhearvioon ajaututtiin kokoomus- inhon vuoksi, joka oli syntynyt Sipilän hallituksen loppuvaiheissa vuoden 2019 puolella etenkin pahaksi äityneen sotekiistan vuoksi. ”Eroon ja kauaksi kokoomuksesta” hallitsi voimakkaasti keskustapäätäjien mieliä etenkin, kun vielä keväällä 2019 maalailtiin miellyttävämpiä talouspoliittisia ja taloudellisia aikoja verrattuna edelliseen vaalikauteen. Kun hallitusneuvotteluissa luvataan uutta jaettavaa ja kun hallitusvalta joka tapauksessa aina hivelee, se kääntää monen puoluepäättäjän päin. Niin käännsikin.

Punavihreän rintaman yhteistyö tiivistyi merkittävästi vaalikaudella 2015 - 2019 yhteisellä oppositiokaudella Sipilän porvarihallituksen aikana. Demarit ottivat huomioon hyvinkin paljon vasemmistoliiton ja vihreiden kannanottoja. Myös Sdp on muuttunut puolueena, etenkin kun Marin korvasi Rinteen sdp:n ja hallituksen johdossa. Vihreiden ärhäkkä politiikka vaikutti merkittävästi Marinin hallituksen politiikkaan ja sen poliittiseen olemukseen julkisuudessa.

Keskusta ja vihreät ottivat yhteen lähes kaikessa ilmasto-, metsä-, luonto- ja ympäristöpolitiikassa. Yhteenottojen molemmat osapuolet olivat eduskuntavaalien 2023 suurimmat häviäjät. Keskustasta muodostui näidenkin yhteenottojen seurauksena ja kilpailijoiden höystämänä mielikuva luonto- ja ympäristövihamielisestä puolueesta, joka ei vastannut eikä vastaa todellisuutta.

Marinin hallitusta luonnehdittiin vaalikauden loppua kohti enenevästi vasemmistohallitukseksi, jossa keskustalle muodostui - osin opposition propagandan seurauksena - ”apupuolueen” epäkiitollinen rooli. Puhuttiin myös ”tilkepuolueesta”. Se oli myrkyä keskustalle, joka kilpaili kannatuksesta kokoomuksen ja perussuomalaisten kanssa.

KOLMANNEKSI. Keskiryhmien yhteistyö on jäänyt näköjään historiaan. Rkp:n ja keskustan yhteistyö ei toiminut kuten se menneinä aikoina toimi. Rkp näyttää viihtyneen punavihreässä rintamassa. Tämäkin on tärkeä osa historiallista muutosta Suomen puoluekentässä.

Olisi tärkeää selvittää, mistä keskustan ja rkp:n eriseuraistuminen pohjimmiltaan johtuu. Aiheellinen kysymys on, mitä on poliittinen keskusta vuonna 2023.

Suomen poliittinen kenttä on leiriytymässä kahtaalle. Myös suhteet kristillisdemokraatteihin, perussuomalaisiin ja vihreisiin on selvitettävä. Ajatuspaja Alkion kahdessa aiemmassa raportissa (*Politiikan keskikenttä- kysymyksiä keskustalle* tammikuu 2022 ja *Hyvinvointiyhteiskunta tarvitsee elinvoimaistamista* tammikuu 2023) on ruodittu syvällisemmin keskiryhmien kysymystä.

JOITAKIN VIILTOJA VAALIKAUDESTA 2019 - 2023

ENSINNÄKIN. Vastuu Rinteen / Marinin hallituksen talouspolitiikasta lankesi pääosin keskustalle valtiovarainministerin paikan johdosta, mitä tukivat myös elinkeinoministerin sekä maa- ja metsätalousministerit paikat.

Velkaantuminen on kaatunut eniten keskustan niskoille juuri päävastuuministeriön vuoksi, vaikka se onkin koko hallituksen asia. Keskusta yritti pari kertaa vetää hallituksen talouspolitiikan tiukoille juuri velkaantumisen hillitsemiseksi ja kehyksissä pysymiseksi, mutta vetäytyi asemistaan ”yleispoliittisista syistä”. Keskustan ja pääministerin näkemyksissä oli perustava ero.

TOISEKSI. ”Ollako vai ei punavihreiden kanssa samassa hallituksessa” - kysymys leijui melkeinpä vaalikauden alkuajoista lähtien hallituksessa ja keskustan eduskuntaryhmässä. Kysymys oli yllättävän aikaisessa vaiheessa syntyneestä epäluottamuksesta. Korona ja Ukrainan sota hillitsivät keskustan irtaantumishaluja - ja lopuksi estivät irtaantumisen.

Ulospäin heijastui kuva siitä, että keskustan on tuskallista toimia punavihreän rintaman kanssa eikä yhteistyö rkp:kään kanssa toiminut. Se heijastui ulospäin ja oli omiaan herättämään epäuskoa keskustaa kohtaan hallituspuolueena.

Keskusta ja vihreät kärhämöivät keskenään ilmasto-, metsä- ja luontokysymyksissä; turpeesta se alkoi. Jatkuvista yhteenotoista muodostui outo kuva keskustan luonto- ja ympäristöpoliittisesta peruslinjasta. Oppositio teki muutenkin keskustan olon hallituksessa sietämättömäksi, joka näkyi ulospäin monimuotoisena sisäisenä kuplintana.

Ilmasto- ja luontokysymysten painoarvo vahvistuu merkittävästi politiikan tulevallakin agendalla. Keskustan luonto- ja ympäristöpoliittinen linja vaatii ajantasaistamista ja selventämistä ”viljellä ja varjella”-pohjalta.

KOLMANNEKSI. 2010- lukua voi pitää ”alueiden ja maaseudun koston” vuosikymmenenä. Maakunnissa ja alueilla etelä- Suomea myöten on koettu, että hallitukset ovat suosineet suurimpia kasvukeskuksia ja että maaseudun lisäksi seutukaupungit ja pienemmät keskukset on unohdettu ja että ne on jätetty ikään kuin oman onnensa nojaan. On koettu, että valtio on vetäytynyt alueilta. Väestön vähentyminen, alueiden tyhjentymisen ja palveluiden lopettaminen ovat luoneet toivottoman tulevaisuuskuvan etenkin laajassa Itä- Suomessa. Hanell & Moisio puhuvat ”*alueellisen politiikan kokemusperustaisuudesta*” (em. HS-artikkeli 14.4.2023).

Keskusta on ollut ja on alueiden puolue, johon on laajasti yli ammattirajojen ja kaupunki-maaseutu-ajan hyvin laajasti luotettu. Siihen on perustunut keskustan yli 20 %:n noussut valtakunnallinen kannatus. Ihmisten pettymys on jatkunut myös vuoden 2019 vaalien jälkeen Rinteen / Marinin hallituksen vuosina, vaikka todellisuus ei olekaan mustavalkoinen. Se ei näy niinkään julkisena protestointina, vaan hiljaisena vetäytymisenä ja passivoitumisena.

Keskustalta vaaditaan alueiden puolustajana tuoreita linjanvetoja koko ajan keskittyvässä ja kaupungistuvassa Suomessa niin, että sen politiikka tulee ymmärrettäväksi koko Suomessa. ”Koko maa”- teema on asiallisesti vahva, mutta sen jalostaminen ymmärrettäväksi vaatii töitä.

NELJÄNNEKSI. Keskustan johdossa on puhaltanut tuuli: 23 vuoden aikana seitsemän puheenjohtajaa (Esko Aho, Anneli Jäätteenmäki, Matti Vanhanen, Mari Kiviniemi, Juha Sipilä, Katri Kulmuni ja Annika Saarikko) on johtanut puoluetta. Tiheät vaihdokset ovat olleet merkittävä muutos puolueen historiassa. Puolueessa on totuttu pitkäköihin puheenjohtajuuksiin, josta on syntynyt myös luottamusta puolueeseen.

Monelle on tullut tiheistä vaihdoista sellainen olo, että puolue hakee itselleen oikeaa suuntaa, mutta että se ei ole oikein sitä löytynyt.

Vaihdoksille on ollut ajassa ymmärrettävät perustelunsa. Niihin liittyy kuitenkin aina kyräilyjä, jotka heijastuvat puolueen yhtenäisyyteen ja sisäiseen henkeen. Niin on käynyt keskustassakin. Se on luonnollista eikä sitä voi välttää, mutta sitä voi lievittää ja pitää joukot koossa.

Politiikan julkisuus kuluttaa johtohenkilöitä puolueisiin katsomatta; siinä mielessä lyhyemmät johtokaudet ovat ymmärrettäviä. Nopeatempoisessa politiikassa korostuu kuitenkin jatkuvuus - se, mikä on puolueen politiikan kovaa aatteellista ydintä, joka yhdistää ja innostaa. Jatkuvuus on sitä, että tutun päälle - ei kuitenkaan sitä peittäen - tulee uutta, ja sitä, että ajatusvirtausten liitto- ajatus pysyy elossa ja näkyy.

Palautetaan lyhyesti mieleen kunta-, EU- ja presidentinvaalien muutostrendit 2000- luvulla keskustan osalta:

Kuntavaalit	Äänimäärä	Kannatus %	Paikat	Ehdokkaat
2000	528 319	23,8	4 625	11 355
2004	543 885	22,8	4 425	11 164
2008	512 220	20,1	3 518	9 977
2012	465 000	18,7	3 077	8 401
2017	450 529	17,5	2 824	7 461
2021	363 364	14,9	2 445	6 871

Lähde: Tilastokeskus / Manner-Suomi

Tappiot kuntavaaleissa kertovat olennaista paikallispuolueesta. Vuonna 2021 puolue sai 165 000 ääntä vähemmän kuin vuonna 2000. Suhteellisen ääniosuuden pudotus oli yli 9 %-yksikköä. Valtuutettujen määrä putosi 2180:lla. Ehdokkaita oli 4500 vähemmän kuin vuonna 2000. Kuntaliitokset selittävät osan näistä muutoksista, mutta ei läheskään kaikkea. Paikallisen järjestötoiminnan vähentyminen ja loppuminen yleisen laskusuhdanteen ohella ovat pääselitys.

EU-vaalit	Äänimäärä	Kannatus %	Paikat
2004	264 640	21,3	4
2009	316 217	19,0	3
2014	339 895	19,7	3
2019	247 477	13,5	2

Lähde: Tilastokeskus / Manner-Suomi

Presidentinvaalit ovat pitkälti henkilövaalit. Vaalien ensimmäinen kierros heijastelee ehdokkaiden suosion lisäksi ainakin ohuesti puolueen kannatusta - yleispoliittista tilannettakin. Vuoden 2000 presidentinvaaleissa Esko Aho sai 105159 ääntä, 34,4 % annetuista äänistä. Vuoden 2018 presidentinvaaleissa Matti Vanhanen sai 122 383 ääntä, joka oli 4.1 % annetuista äänistä. Paavo Väyrynen keräsi 185 303 ääntä (6.2 %).

YHTEENVETO. Keskusta on ollut pari vuosikymmentä osittain sahaavassa liu'ussa 20 %:n tasosta kohti 10 prosentin kannatustasoa ja samalla keskisuuren puolueen asemaa. Kannatus on pudonnut merkittävästi ns. perinteisesti vahvoilla alueilla, ja kannatuksen alhaisuus väkirikkailla alueilla on tyrmäävä.

Kysymys on trendistä, ei niinkään suhdanteista. Sen takia vaalitulokseen kannattaa suhtautua poikkeuksellisen vakavasti.

Keskusta on luokiteltu keskisuurten kannatuskategoriaan vasemmistoliiton ja vihreiden kanssa. Tämä mediankin käyttämä luokittelu ruokkii ja vahvistaa itse itseään. Huomattakoon kuitenkin, että keskustan kannatus oli vaaleissa yli 4 prosenttiyksikköä korkeammalla kuin vihreillä ja vasemmistoliitolla.

Kun puolue kärsii merkittäviä tappioita ja kutistuu, kuten on tapahtunut, samalla sen aktiivisuus laskee, pessimistinen ilmapiiri puolueen sisällä sakenee, ja puolueen toimintakyky heikkenee resurssien vähentymisenkin myötä.

Puolueessa on tehtävä kattava uudelleenarviointi omasta itsestään ja asemastaan Suomen puoluekentässä. Nousu ei tule itsestään. Keskustan periaatteita ei ole tarvis panna uusiksi. Ne kestävät, niissä on sanomaa, ne auttavat Suomea ja suomalaisia. Se, mitä ne tarkoittavat ajassamme, on tärkeimpiä pohtimisen aiheita.

III HUIPPUVOITTOJA JA RÖKÄLETAPPIOITA

***K**eskustan eduskuntavaalihistoriassa - viimeisimmän 50 vuoden aikana - on ollut sekä huippuvoittoa (vuosina 1991, 2003 ja 2015), että merkittäviä vaalitappioita (vuosina 1970, 2011 ja 2019). Seuraavassa luonnehditaan näitä voittoja ja tappioita sekä niiden taustatekijöitä. Yhteenvedossa yritetään löytää yhdistäviä tekijöitä niin voittojen kuin tappioidenkin osalta.*

VERETSEISAUTTAVA 1991

Vuoden 1991 eduskuntavaalit olivat leimallisesti hallitus- ja pääministerivaalit. Vuonna 1987 perustettu Harri Holkerin sinipunahallitus - kokoomuksen ja demareiden yhteishallitus - oli ”poliittinen uutuus”, joka oli keskustalle samaa kuin punainen vaate. Keskusta jäi oppositioon 1987 dramaattisten vaiheiden jälkeen.

Asetelma korostui, kun sekä sdp:n puheenjohtaja Pertti Paasio, että kokoomuksen puheenjohtaja Ilkka Suominen ilmoittivat ennen vaaleja sinipunahallituksen jatkavan myös vuoden 1991 vaalien jälkeen, jos se vaalituloksen perusteella on mahdollista.

Näitä eduskuntavaaleja voi pitää myös ensimmäisinä pääministerivaaleina: äänestäjät ottivat kantaa pääministeriehdokkaisiin. Poliitiikka henkilöityi myös tällä tavalla. Keskustan uusi puheenjohtaja Esko Aho haastoi Pertti Paasion ja Ilkka

Suomisen, jotka olivat jo kuluneita kasvoja. TV- esiintymiset Aho hoiti menestyksellä, mikä oli omiaan innostamaan kenttäväkeä aktiiviseen vaalityöhön.

Harri Holkerin hallitus piti itseään ”rakennemuutoshallituksena”. Se tarkoitti ennen muuta alueellista keskittämispolitiikkaa, joka tuomittiin laajalti maakunnissa. Samoin yrittäjät olivat käärmeissään sinipunahallituksen demaripainotteisesta talous- ja yrittäjäpolitiikasta. Vaalikauden loppuaikoina Suomen talouden nähtiin kulkevan kohti lamaa. Sitä Holkerin hallitus ei ottanut huomioon, vaan budjettipolitiikka jatkui anteliaana. Elettiin yli varojen, ja samalla talouden kilpailukyky heikkeni. Törmäys realiteetteihin olikin raju 1990-luvun alussa.

Keskusta kävi vaalit ”Vaihtoehto on”- teemalla ja sai vastuulleen maan pelastamisen. Vaalitulos oli historiallinen. Keskusta nousi suurimmaksi ensimmäisen kerran sitten vuoden 1962. Sdp oli ollut suurin neljännesvuosisadan, vuosien 1966 ja 1991 välisen ajan.

Keskusta nappasi 55 paikka (+15) ja 24.83 % (+7.2 %-yks.) annetuista äänistä. Paavo Väyrynen ja Eeva Kuuskoski-Vikatmaa olivat ääniharavia. Puolue otti paikan Helsingistä ja neljä paikkaa Uudenmaan vaalipiiristä aikaisemman kahden paikan asemesta. Puolue lisäsi paikkoja koko maassa Pohjois-Karjalan ja Mikkelin läänin vaalipiiriä lukuun ottamatta. Keskustan vaalitulosta ruvettiin kutsumaan veret seisauttavaksi vaalivoitoksi.

Sdp jäi 48 paikkaan (-8) ja 22.12 %:iin (-2.00 %-yks.). Kokoomus menetti eniten: 40 paikkaa (-13) ja 19.31 % (-3.8 %-yks.). Holkerin hallituksen politiikka kostautui pahiten juuri kokoomukselle. Vihreät nousivat väkevästi: 10 paikkaa, kuuden paikan lisäys. Hallitusvastuuajat alkoivat vuonna 1995.

LIPPOSEN KAATAMINEN 2003

Keskusta lähes onnistui ottamaan ykköspaikan demareilta jo vuoden 1999 eduskuntavaaleissa. Se oli kiinni muutamista tuhansista äänistä. Sdp:n ja pääministeri Paavo Lipposen kaataminen onnistui pienellä äänimarginaalilla vuoden 2003 eduskuntavaaleissa.

Vaaleista muodostui ei vain demareiden ja keskustan kaksinkamppailu vaan erityisesti pääministeri Lipposen ja puheenjohtaja Anneli Jäätteenmäen ottelu, joka päättyi keskustan voittoon. Väittelyiden ja vääntöjen aihe oli ulkopolitiikka, Irak-tapaus.

Harvinaistahan se on, että eduskuntavaalien pääaiheeksi nousee ulkopolitiikka. Vuoden 1962 eduskuntavaalien pääkysymys oli ulkopolitiikka ja Kekkonen asema.

Jätteenmäki haastoi Lipposen juuri ulkopoliitilla, mikä oli jo sinällään erityistä. Haastaminen onnistui.

Anneli Jätteenmäestä tuli pääministeri, mutta vain muutamaksi viikoksi tunnetuilla syillä ja seurauksilla. Lipposen ja Jätteenmäen välit kärjistyivät pahoin vaalikampanjan aikana, mutta vieläkin huonommiksi vaalien jälkeen, kun ilmeni, miten Jätteenmäki oli saanut haltuunsa Irak-tapausta koskevia tietoja. Hän joutui eroamaan demareiden äärimmäisen tiukan asenteen seurauksena.

Keskusta saavutti Jätteenmäen johdolla yhden parhaimmista eduskuntavaalituloksistaan. Se otti 55 paikka (+7) ja 24.69 % äänistä (+2.3 %-yks.). Sosiaalidemokraatitkin lisäsivät kannatusta: 53 paikkaa, lisäystä 2 paikkaa, 24.47 % äänistä (+1.6 %-yks.). Ville Itälän johtama kokoomus jäi vaalitaistelussa Lipposen ja Jätteenmäen ottelun varjoon. Kolmas pyörä ei yleensääkään vaaleissa pärjää. Kokoomus sai 40 paikkaa (-6) ja 18.55 % (-2.5 %-yks.).

SUOMI KUNTOON 2015

Vuoden 2015 eduskuntavaalien pääkysymys oli talous. Pääministeri Kataisen ja pääministeri Stubbin johtamaa sixpack-hallitusta voi verrata Holkerin hallituksen 1987 - 1991 meininkiin, myös pääministerin asemaa myöten.

Sixpack epäonnistui talouspolitiikassa. Stubbin johtaman hallituksen toiminta vaalikauden lopussa muuttui sekasortoiseksi. Jopa hallituksen jäsenet äänestivät vaalien alla 2015 hallituksen esityksiä vastaan.

Keskusta oli valinnut Mari Kiviniemen jälkeen uudeksi puheenjohtajaksi vuonna 2012 ensimmäisen kauden pohjoispohjalaisen kansanedustajan, Juha Sipilän. Hän oli uusi ryvettymätön kasvo maan politiikan johtopaikoilla muidenkin kuin keskustalaisten mielestä. Johtajavalinta paransi keskustan mahdollisuuksia kannatuskilpailussa kokoomuksen kanssa. Yrittäjien keskuudessa viisari kääntyi keskustan suuntaan.

Puolue oli päässyt nopeasti jaloilleen vuoden 2011 eduskuntavaalitappiosta jo seuraavan vuoden presidentinvaaleissa ja kuntavaaleissa. Puolue kävi kuntavaalit paljon puhuvalla teemalla *"On kotiinpaluun aika"*. Samanlainen henki oli jo alkuvuoden presidentinvaaleissa, jolloin ehdokkaana oli Paavo Väyrynen. Vaalikampanjoiden teemat olivat suurelta osin tuttuja keskustalaisia säveliä.

Keskusta valitsi eduskuntavaaliteemaksi *"Suomi kuntoon"*, jolla viitattiin sixpack- hallituksen epäonnistumiseen juuri talouspolitiikassa.

Sipilän tausta yritysjohtajana lisäsi keskustan vaihtoehdon uskottavuutta, kun puolue puhui Suomen asioiden kuntoon panemisesta.

Vaikka keskustan kannatus suli parhaimmista gallupluvuista, vaalivoitto oli selvä: 49 paikkaa (+14) ja 21.10 % äänistä (+5.34 %-yks.). Soinin perussuomalaiset ponnisti kakkoseksi: 38 paikkaa (-1) ja 17.65 % (-1.40 %-yks.). Kokoomus menetti kannatustaan: 37 paikkaa (-7) ja 18.20 % (-2.18 %-yks.). Sdp jäi neljänneksi: 34 paikkaa (-8) ja 16.51 % (-2.59 %-yks.).

Vuoden 2015 eduskuntavaalit olivat paljolti pääministerivaalit, joissa oli samanlaisia piirteitä kuin vuoden 1991 eduskuntavaaleissa (Aho-Sipilä). Asioilla, mutta myös johtajilla oli vaalituloksen kannalta väliä.

SHOKKIVAALIT 1970

Vuoden 1970 eduskuntavaalit olivat monessa mielessä protestivaalit. Maata oli hallinnut sosiaalidemokraattijohtoinen kansanrintamahallitus neljä vuotta; vuonna 1966 eduskuntaan oli muodostunut vasemmistoenemmistö. Äänestysprosentti kipusi korkealle, 82.2 %.

Maassa elettiin ennätysmäisen ruhjovan rakennemuutoksen aikaa; maalta- ja maastamuutto jylläsi. Se jätti ankeat jälkensä maaseudulla kautta maan. Mieliala oli pettyneen akea, osin katkera ja aggressiivinen. Mielet kääntyivät nimensä vuonna 1965 muuttanutta keskustapuoluetta vastaan - ja vennamolaisuuden puolelle. Nuorison kääntyminen vasemmalle etenkin yliopistoissa ja kouluissa ja perinteisten arvojen kyseenalaistaminen (jopa rienaaminen, niin kuin monet asian kokivat) pelästyttivät ei-sosialistisia äänestäjiä. Vasemmistoväritteinen Repo-radio raivostutti.

Vaalikausi 1966 - 1970 päättyi historialliseen vaalitulokseen. Ei-sosialistinen porvarillinen Suomi heräsi. Se oli reaktio vaalikauden menoon. Oikeisto voitti, ja kansanrintamahallituksen puolueet - keskustapuolue mukana - kärsivät kirvelevän tappion.

Kokoomus keräsi ison voittopotin: 37 paikkaa (+11), 18.5 % äänistä (+4.3 %-yks.). Se oli historiallinen saavutus, sillä kokoomus nousi suurimmaksi ei-sosialistiseksi puolueeksi ohi keskustan ensimmäistä kertaa puolueen historian aikana.

Oikeiston nousun rinnalla vennamolaisen populistipuolueen SMP:n kimpoaminen 18 paikkaan ja 10.5 %:n ääniosuuteen oli shokkivaalien ydintä. SMP oli menestynyt hyvin jo vuoden 1968 presidentin- ja kuntavaaleissa. Tuli *"esijytky"*.

Suomen Kristillinen Liitto nousi yhdellä edustajalla (Raino Westerholm) eduskuntapuolueeksi. SKL oli vaaliliitossa keskustapuolueen kanssa Kymenlaaksossa. Sieltä alkoi kristillisdemokraattien poliittinen tarina.

Vaalitulos oli shokki keskustapuolueelle, sen johdolle, puoluejohtajalle ja kentälle. Se sai 36 paikkaa (-13) ja 17.1 % annetuista äänistä (-4.1 %). Traumaa lisäsi entisen maalaisliittolaisen Veikko Vennamon perustaman ja johtaman SMP:n hirmuinen vaalivoitto.

Kesti koko 1970-luvun toipua shokkituloksesta. Puolue teki itsekriittiset analyysit vaalitappion syistä ja kokosi vähitellen itsensä. Pettyneille rakennettiin kotiinpaluun mahdollisuus ja uusia, nuoria äänestäjiä tavoiteltiin vihreän aallon, ihmisyysaatteen ja aluepolitiikan teemoilla.

SOININ JYTKY 2011

Vuoden 2011 vaalit käytiin finanssikriisin ja Portugalin tukipaketin tunnelmissa, taustalla vaikuttivat vielä Kreikan ja Irlannin tuet. Poliittinen keskustelu pyöri tukipakettien ympärillä. Portugalin tapaus vaikutti voimakkaasti vaalikeskustelujen lopputiimellykseen.

Perussuomalaisten Timo Soini hyödynsi vaaliretoriikassa sen ajan EU-kriittisyyttä. *"Missä EU, siellä ongelma"*, oli Soinin poliittinen värsy eduskunnassa ja muuallakin. Ajan tapahtumat antoivat Soinin retoriikalle kaikupohjaa. Keskusta, mutta myös sdp joutui selittelevälle puolustuskannalle.

Vaalien voittaja kaikilla mittareilla oli Perussuomalaiset: 39 paikkaa (+34), 19.0 %:n ääniosuus (+15.0 %). Kaikki muut eduskuntapuolueet menettivät kannatustaan. Tuli Soinin vaali- iltana markkinoima jytky. Se oli vuoden 2011 eduskuntavaalien päätulos.

2010- luku oli Timo Soinin ja Jussi Halla-ahon johtaman ps- puolueen vuosikymmen, vaikka puolueen luonne muuttui johtajavaihdoksen myötä.

Keskusta romahti: 35 edustajaa (-11) ja 15.76 % (-7.35 %-yks.). Se oli puolueen huonoin tulos sitten 1910- luvun. Kokoomuskin menetti kuten muutkin (ps lukuunottamatta), mutta kimposi eduskunnan suurimmaksi: 44 edustajaa (-6 paikkaa) ja 20.30 % (-1.88 %-yks.) Kokoomus ylsi ainoana yli 20 %:n kannatusosuuteen. Vihreätkin menettivät. Sdp ei hyötynyt oppositioasemastaan: 42 paikkaa (-3) ja 19.10 % (-2.34 %-yks.). Soinin perussuomalaiset söivät demareiden kannatusta.

IHASTUKSESTA VIHASTUKSEEN 2019

Vuoden 2015 vaalien jälkeen perustettu hallitus herätti alkuvaiheessa ihastusta lähinnä pääministeri Sipilän toiminnan ansiosta - ehkä muutenkin. Sipilän porvarihallitus sai kehnon talouspoliittisen perinnön Kataisen/Stubbins sixpack- hallitukselta.

Vaaliteemansa ”Suomi kuntoon” mukaisesti keskusta asetti talouspolitiikan tavoitteet - työllisyysaste ylös ja velkaantumiselle jarrut - etusijalle. Kiky-sopimus syntyi pihtisyntytyksellä palauttaen talouden kilpailukyvyyn, ja sitä tietä työllisyysaste kohosi. Kiky synnytti vasemmalla ja ay-liikkeessä raivoa. Kikyyn viitataan yhä vieläkin.

Sote-uudistus oli toinen päätavoite. Se takkuili: keskusta ja kokoomus olivat erimielisiä, ja sdp asettui loppuvaiheessa jarruttamaan hanketta eduskunnassa. Soten kaatuminen koitui keskustan tappioksi.

Käännös kohti poliittisia ongelmia ja tappiota alkoi vaalikauden puolivälistä. Perussuomalaisen hajoaminen ja sinisten erikoinen jatko (2017) Sipilän hallituksessa söi uskottavuutta. Hallituksen ero kuukausi ennen eduskuntavaaleja sote-uudistuksen epäonnistumisen takia syvensi hallituksen ja pääministeri Sipilän epäsuosiota. Kansan keskuudessa ihastus oli vaihtunut vihastukseksi hallitusta, keskustaa ja pääministeriä kohtaan.

Ministeri Bernerin läpiajama taksilaki oli vaalikauden loppupuolen irvailun aiheita. Kritiikki on jatkunut näihin aikoihin asti.

Vaalituloksessa 2019 oli kaksi olennaista piirrettä: keskusta romahti toisen kerran 2010- luvulla, ja yksikään puolue ei päässyt 20 %:n paremmalle puolelle. Kolmen suurimman kannatus oli tasainen.

Keskustan kannatus putosi toisen kerran 1910- luvun tasolle: 31 edustajaa (-18) ja 13.76 % (-7.34 %-yks.) Pudotus oli suhteellisesti ottaen suurin puolueen historiassa. Pohdinta puolueen tilasta jäi vähäiseksi tappion historiallisuuteen nähden.

Suurimmaksi onnistui nousemaan sdp: 40 edustajaa (+6) ja 17.73 % (+1.22 %-yks.) Jussi Halla-ahon perussuomalaiset kokosivat rivinsä ja nousivat toiseksi: 39 (+1) ja 17.48 % (-0.17 %-yks.) Kokoomus jäi kolmanneksi: 38 edustajaa (+1) ja 17.00 % (-1.20 %-yks.).

Keskusta putosi neljänneksi, jolta sijalta ja monista syistä johtuen puoluejohto vei puolueen hallitukseen toukokuussa 2019 (Rinne/Marin).

MIKÄ YHDISTÄÄ KESKUSTAN VOITTOJA?

Huippuvoitot keskusta on ottanut oppositioasemasta käsin. Puolue on ollut vaalikeskustelujen toisena napana: se takaa näkyvyyden, kiinnostuksen ja uskottavuuden.

Puolueen puheenjohtaja on ollut voittovaalien alla ”tuore kasvo” (Esko Aho, Anneli Jäätteenmäki, Juha Sipilä) - ainakin kilpailijoihin verrattuna. Se on heijastanut muutosta, jota hyvin moni äänestäjä vaaleissa aina tilanteesta riippumatta hakee. Henkilöityminen hyvässä ja huonossa korostuu. Vaaliteemat (Vaihtoehto on 1991, Valoisampi vaihtoehto 2003, Suomi kuntoon 2015) ovat osuneet maaliin osin myös hallitusten (Holkeri, Lipponen, Katainen/Stubb) epäonnistumisten ja epäsuosion ansiosta. Vaalisanomassa ja -toiminnassa on ollut jokin äänestäjiin vetoava ”juju”.

Jo hyvissä ajoin vaalikauden aikana keskustasta muodostui - gallupeidenkin viestimänä - varteenotettava kilpailija ja vaihtoehto sdp:lle ja/tai kokoomukselle. Kenttäväki sitoutui yhtenäisesti vaalikampanjan sanomaan.

Vaalivoitto on ulkoisten tekijöiden (hallituksen epäsuosio /mokat) ja taitavasti suunnitellun, johdetun ja toteutetun politiikan ja vaalikampanjoinnin yhteistulos. Teemojen hallitsevana ideana on vahva aluepoliittinen viesti: koko maa. Keskusta on menestynyt voittovaaleissa joka puolella maata, maaseudulla ja kaupungeissa, pääkaupunkiseutua myöten.

Keskustan ja kokoomuksen välimaastossa on koko joukko ei-sosialistisia ”porvariäänestäjiä”, jotka valitsevat tilanteen mukaan keskustan tai kokoomuksen. Voittovaaleissa puolue saa listoilleen erilaisia mielenkiintoisia uusia kasvoja kokemuksen rinnalle.

Puolueesta muodostui politiikkansa, toimintansa ja ehdokkaidenkin kautta parhaimmillaan eräänlainen harava, joka kerää laajalti kannatusta. Kun puolueella on politiikan iso kuva puolellaan ja sen mukainen myötätuuli takanaan, kannatuksen kasvu ei tunne maantieteellisiä rajoja. Mediakin myötäilee - ei ainakaan asetu vastahankaan. Kun syntyy myönteinen kierre, se vie hyvään vaalitulokseen. Tulevan voiton voi aavistaa kentän tunnelmista, toreilla, huoltoasemilla ja kylän raitilla.

... ENTÄS TAPPIOITA?

Keskusta on kärsinyt vaalitappion hallitusvastuun jälkeen. Poikkeus on vuoden 2007 vaalit, joissa puolueen kannatus laski, mutta se pysyi suurimpana. Pitkähkö valtakausi (liittyneenä aikoinaan Kekkonen pitkään presidenttikauteen) synnytti keskustaa vastaan patoutunutta painetta. Valtionhoitajuus ja vastuunkanto ovat näyttäneet myös väistämättömät nurjat puolensa. Yhteiskunnan ilmapiiri (ml. media) on ollut tappiovaaleissa keskustalle epäedullinen, puolueen arvojen vastainen ja kilpailijoille suotuisa. Ajan henki on ollut vaikea keskustalle.

Vuoden 1970 vaaleissa ja 2010- luvun vaaleissa (Smp:n ja perussuomalaisten vahva nousu) merkittävä osa äänestäjistä on kokenut sivuun jäämistä *”meidät on unohdettu, meitä ei kuunnella”*. Nyttemmin unohtamisen tunteiden rinnalle ovat tulleet myös uhatuksi tulemisen (toimeentulo, elämänmuoto) tunteet. Myös *”alueiden kosto”*- ilmiö 2010- luvun vaaleissa on tätä samaa juurta.

Pettyneiden ja tyytymättömien ihmisten mieliä ovat ärsyttäneet yksittäiset kutakin aikaa symbolisoineet kiista-asiat kuten peltojen paketointi, lehmien tappiopalkkiot, jätevesiasetus, taksilaki, turve, ennallistamishankkeet, metsäkeskustelu, jotkut ministerivalinnat yms. Puolueen profiili hämärtyy ja muodostuu epämääräiseksi. Puolueen äänestäjät kyselevät epäuskoisina, minne oma puolueeni on menossa, miksi se on niin *”outo”*. Monen tällaisen äänestäjän reaktio on passivoituminen, siirtyminen katsomoon.

Tappioilla on yleensä iso tausta (esim. ongelmia EU-kentällä) ja sen päälle joukko yksittäisiä ärsytystekijöitä. Kun puolueella on vastatuuli, sekään ei tunne maantieteellisiä rajoja: tappioita tulee sekä vahvoilla että heikoilla alueilla. Ehdokkaiden hankinnassakin on ongelmia. Media on kääntynyt viimeistään vaalikauden puolivälissä puolueen pyrkimyksiä vastaan.

Huonojen asioiden kierre takaa tappion. Viime hetkien negatiivisten tapahtumien merkitys korostuu, kun puolueen yleistilanne on heikko ja vastustuskyky olematon. Tulevan tappion aavistaa kentän tunnelmista, toreilla ja huoltoasemilla.

IV MITÄ AINAKIN ON TEHTÄVÄ?

MITÄ ON "UUSI AIKA"?

Puheenjohtaja Saarikko totesi vaalitappion tunnelmissa vaali-iltana 2.4.2023, että keskustalla on edessä "uusi aika" kertomatta tarkemmin, mitä se tarkoittaa.

Uuden lähtökohta on puolueen avoin sisäinen keskustelu puolueen tilasta ja tulevaisuudesta, jota käydään keskinäisen kunnioituksen hengessä.

Keskustan tunnuspiirre läpi historian on ollut vireässä keskustelukulttuurissa.

Puolueen tila ja tulevaisuus - pohdintoihin on koottava kynnelle kykenevät voimat puolueen sisältä ja hyödynnettävä ulkopuolista tietämystä ja osaamista. Työhön on käytävä voimien kokoamisen hengessä. Johtopäätösten tekemiseen kannattaa käyttää riittävästi aikaa senkin takia, että keskusta on tullut olemassaolonsa näkökulmasta kriittiseen vaiheeseen.

Keskustalaisuudella on laajaakin kannatusta, siis kysyntää kansan keskuudessa puhumattakaan maan politiikasta. Kysymys kuuluu, miksi nämä mielialat eivät kanavoidu Suomen Keskusta ry:n hyväksi vaaleissa. Mahdollisuuksia parempaan on.

PERUSVALINTA. Keskusta on perusvalinnan edessä: tyytykö noin 10 %:n kannatukseen ja allekin vai pyrkiäkö uudelleen kohti 15-20 %:n kannatustasoa. Se, kumpiko tavoite valitaan, vaikuttaa tulevaisuusstrategiaan.

Ensin mainittua vaihtoehtoa on jo ehditty perustella vaa'ankieliasemalla mahdollisessa hallituspolitiikassa, useammassakin hallituskoalitiossa. Vaihtoehtoa voi pitää keskisuuren tai pienehkön puolueen strategiana. Sanotaan, että noin 10 %:n keskustaa tarvitaan enemmistöhallituksen rakentamisessa ja että strategia täytyy sovittaa tämän mukaiseksi. Ajatellaan, että hallitukseenkin pitää pyrkiä/ mennä miltä sijalta ja millä kannatuksella hyvänsä. Tämän vaihtoehdon riskinä on vähittäinen riutuminen niin pieneksi puolueeksi, että sitä ei muutamien vaalien jälkeen enää tarvittaisi maan hallitukseen.

Jälkimmäinen vaihtoehto - päättäväisesti kohti uutta nousua - vaatii laajasti puolueen politiikan ja toiminnan kokonaisvaltaista remontointia. Uuden nousun ehtoja ovat tähän mennessä toteutetun poliittisen linjan kriittinen arviointi, mahdolliset uudet johtopäätökset, puolueen järjestöllisen ja toiminnallisen tilan tarkastelu sekä viestinnän läpivalaisu. Keskusta tulisi tässä vaihtoehdossa ajaa koko lailla uuteen asentoon. Siihen voi kuulua myös uusien johtohenkilöiden valinta, mutta se ei kuulu tietenkään tämän raportin pohdittavaksi. Se on puoluekokouksen käsissä.

Kannatan jälkimmäisen vaihtoehdon mukaista strategiaa.

ASEMOINTI. Keskusteluilla on selvitettävä keskustan asema liikkeessä olevalla poliittisella kartalla. On ollut nähtävissä, että ainakin vihreät ja vasemmistoliitto ovat rutineet armottomasti vaalitulostaan pohtimalla puolueensa suhdetta kilpailijoihin, siis punavihreän rintaman sisällä.

Asemoinnin lähtökohtana ovat omat arvot.

Keskustan on ei-sosialistisena puolueena määritettävä suhteensa selkeästi vasemmisto- oikeisto- ulottuvuudella. Rajankäynti vasemmistopuolueisiin on selvä, kunhan se ilmaistaan kirksaasti. Keskusta ja kokoomus ovat molemmat ei- sosialistisia puolueita, mutta keskusta eroaa kokoomuksesta, joka on ns. porvaripuolue. On siis määriteltävä asiat, joissa puolueiden kannat yhtyvät, ja ne kysymykset, joissa puolueet ovat eri kannoilla.

Erityisen ajankohtaista on suhteiden määrittely perussuomalaisiin, jotka yrittävät ottaa keskustan paikan poliittisella kentällä, siis muutoinkin kuin poliittisella värikartalla. Siinäkin kartoituksessa on todettava sekä yhdistävät että erottavat kannat.

Keskusta ja vihreät ottivat voimakkaasti yhteen viime vaalikaudella luonto-, ympäristö- ja metsäkysymyksissä. Kahden vihreän puolueen ottelu oli mustavalkoinen. Keskusta pystyi pitämään pintansa menneinä vuosikymmeninä vihreiden suuntaan aloitteellisella ja luovalla ekologisella politiikalla. Muistissa on mm. Keskustan laatima laaja aikaansa edellä ollut *"Vihreyden teollistaminen"*.

Keskusta on sittemmin joutunut alakynteen ns. vihreissä kysymyksissä. Tässäkin rajankäynnissä kannattaa katsoa sekä yhteneväisyydet että erot.

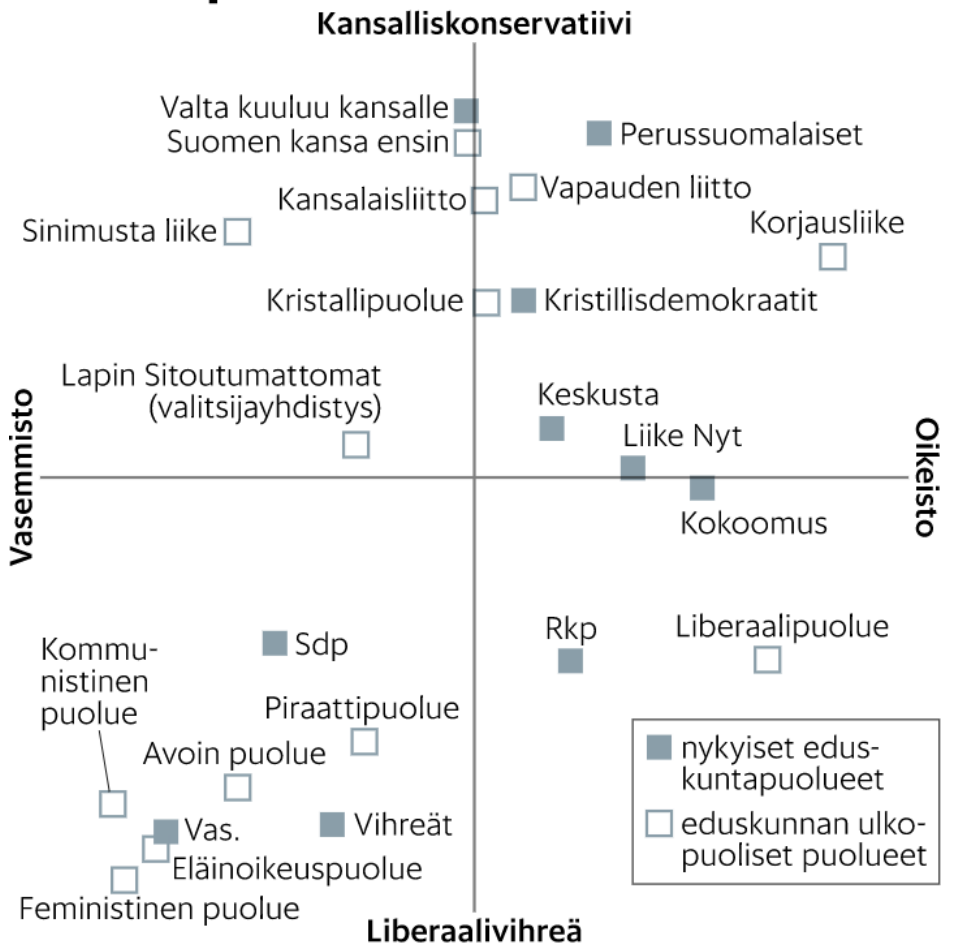
KOHTALON KYSYMYKSET. Äänestäjät ovat liikkuneet leirien sisällä sekä katsomoon ja katsomosta. Leirien välillä siirtymisiä on suhteellisesti vähemmän. Katso alla olevaa puolueiden vaaliehdokkaiden asemoitumista asennekartalla. Vielä 2010- luvun alussa sosialidemokraatteja siirtyi Soinin johtamiin perussuomalaisiin. Keskustalaisille katsomo on ollut ps:n rinnalla kiinnostava vaihtoehto 2010- luvulla. Äänestäjät ja jäsenet ovat passivoituneet ja siirtyneet

tarkkailemaan. Katsomoon siirtyneille perinteiset ”leipäkysymykset” ovat tärkeitä: alue- ja maaseutupolitiikka ja ”köyhän asia”.

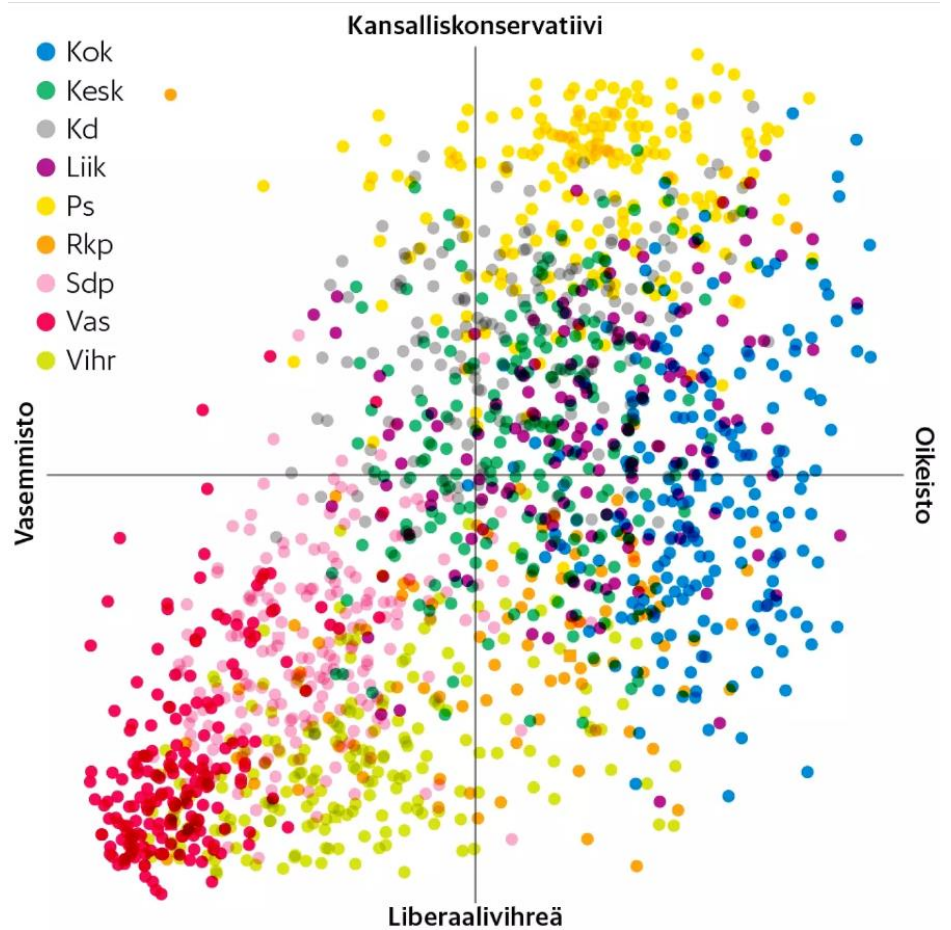
Myös perussuomalaiset ovat saaneet lisäkannatusta näitä asioita ja arvoja tärkeinä pitämiltä, entisiltä keskustaa äänestäneiltä. Keskustan ja kokoomuksen välimaastossa on puolestaan koko joukko yrittäjiä, viljelijöitä ja ylipäättään yrittäjähenkisiä, jotka tilanteen mukaan tekevät valintansa joko keskustan tai kokoomuksen hyväksi. Talouspolitiikan isot asiat kuten verotus ja velka liikuttavat niin ikään tätä väkeä. Ei sovi unohtaa kristillisdemokraattienkaan kanssa käytävää äänikilpailua.

Kohtalonkysymys on uudet äänestäjät ja nuoret. Sen isohkon joukon jakautuminen vuosi vuodelta ja vaali vaalilta muokkaa puoluekarttaa ja ratkaisee keskustan kohtalon. Sille joukolle tulevaisuuden elämänehdot kuten ilmasto-, ympäristö- ja luontoasiat ovat koulutus- ja toimeentulokysymysten ohella tärkeitä valintakriteerejä. Uusilla äänestäjillä ei ole juuri mitään käsitystä keskustan politiikasta. Ja jos on, se on menneestä maailmasta.

Kaikkien puolueiden mediaani

Koonneet: MIRO NURMELA / HS, JUHO SALMINEN / HS
Grafiikka: PETRI SALMÉN / HS, lähde: HS:n vaalikone

Lähde: HS vaalikone / kuva: Petri Sälmen

Kartat todistavat puoluekentän leirytyemisestä kahtaalle, joka on ollut myös vaalikauden 2019 - 2023 valtapiirteitä. Ehdokkaiden edustamien arvojen perusteella keskusta erottautuu selkeästi punavihreästä rintamasta, mutta on erillään myös kokoomuksesta ja sen liepeillä olevista.

Keskusta asettuu perinteisessä GAL-TAN- kehikossa todella keskelle, mutta sen lisäksi keskustaa leimaa aluepolitiikka, jota mainittu kehikko ei ota ollenkaan huomioon ja jonka lisääntyvää merkitystä maan kriisinkestävydessä ja turvallisuudessa ei ole ainakaan vielä noteerattu.

OHJELMATYÖHÖN

Puolueen tarkoitus ratkaisee sen olemassaolon. Kun keskusta nojaa ihmisyyteen ja vastuulliseen vapauteen, sen pitää näkyä, kuulua ja tuntua kaikessa.

Keskustalainen kenttämies totesi lisälmen torilla 10.3.2023 ”*keskusta taitaa olla yksityksissä*”. Epämääräisyys on myrkkyä. Tarvitaan muista erottuvaa positiivista omintakeisuutta ja toivon näköaloja.

Ohjelmatyö selvittää puolueen tarkoituksen, aktivoi aktiivit, herättää uteliaisuutta puoluetta kohtaan ja parhaimmillaan myös innostaa joukkoja.

Keskustan - ”sen kotimaisen”- ohjelma (työnimi) voisi olla *”Kohti kriisinkestävää hyvinvointiyhteiskuntaa”*. Sitä voisi rakentaa mm. seuraavista elementeistä:

- siirtyminen fossiilitaloudesta kohti kohtuutaloutta, jonka ytimessä on kierto- ja biotalous ja uusiutuvien luonnonvarojen hoito sekä paikallinen yhteistyö
- koko maan voimavarojen hyödyntäminen (huoltovarmuus, omavaraisuus) sekä kaupunkien ja maaseudun yhteistyö
- paikallisuus ja lähipolitiikka: eroon keskittämisestä maassa ja maakunnissa. Vahvaa alue- ja paikallispolitiikkaa
- suomalaiset erityisolosuhteet huomioonottava EU-politiikka
- talouden vakauttaminen yhtäältä voimakkaalla yrittäjyydellä, paremmalla työllisyydellä ja hallitulla maahanmuutolla ja toisaalta kohtuullisilla ja oikeudenmukaisilla menojen säästöillä. Pitkäjänteisesti, ei äkkipysäytyksellä
- uudenlaista kaupunkipolitiikkaa: pääkaupunkiseutu Eurooppaliigaan, seutukuntien verkosto maakuntakeskusten rinnalle
- työelämä ja -työmarkkinapolitiikka: ihminen ja demokratia etusijalle, kannanotot työhyvinvoinnista ja jaksamisesta
- koulu- ja sivistysmaailma: peruskoulu kuntoon, yleissivistys ja historian tuntemus vahvasti esille
- yhteiskunnan sisäinen rauha ja sovinto: ei railoja, vaan eheyttä ja luottamusta, paikallisyhteisöjen vahvistamista, siltojen rakentamista. Rikollisuuden juurien poiskitkeminen
- kansallista etua laajasti vaaliva realistinen ulko- ja turvallisuuspolitiikka. Isänmaan etu ja globaalien ongelmien ratkominen eivät ole vastakkain.

Keskustan roolia maan politiikassa on paikallaan kehitellä kokoavan ja sovittävän johtajuuden suuntaan vaihtoehtona kärjistävälle vastakkainasettelulle ja polarisaatiolle. Johtaminen on vuorovaikutusta kansan kanssa ja sovittelua toisten kanssa. Siihen kuuluu myös keskiryhmien voimien kokoaminen, jos se on mahdollista.

Toivoa luova tulevaisuusnäkyvä, tasavaltalaisuus ja poliittisen kulttuurin tervehdyttäminen ovat ominta keskustalaisuutta. Keskustan sovittelu- ja tasoittelurooliin tarvitaan tuoreita, yllättäviäkin avauksia perinteisten teemojen rinnalla.

Vielä uuden periaateohjelman laatimisprosessista. Keskusta tarvitsee tässä maailmantilanteessa ja yhteiskuntamme murroksessa todellakin uuden periaateohjelman. Syyt ovat ”vuorenkorkeiset”: maailman jakautuminen, tuhon näköalat, Euroopan Unionin tulevaisuus, Venäjä-politiikka, ilmaston muutos ja luonnon monimuotoisuus, Nato-Suomen ulko- ja turvallisuus-politiikka, demokratian uskottavuus ja toimintakyky, yhteiskunnan ikääntyminen ja huoltosuhde, väestön fyysinen ja henkinen kunto, talouden pohjan vahvistaminen, maahanmuutto, yhteiskunnan keskittyminen, kaupungistuminen ja maalaiskylien autioituminen, sosiaaliset erot ja railot sekä sivistyksen, kulttuurin ja koulun tulevaisuus.

Yhteiskunnassa käydään hämmästyttävän vähän keskustelua Suomen suunnasta ja tulevan politiikan perusteista. Materialismin ylivalta ja ryhmätujen välinen kamppailu eri muodoissaan hallitsevat. Virta vie. Keskustalla on mahdollisuus ja velvollisuus nostaa perustekeskustelu Suomen suunnasta ja suomalaisten hyvinvoinnista näyttävästi esille: ihmisyyys, vastuullinen vapaus ja ihmisen itseauttamiskyvyn vahvistaminen.

Aktiivien virittäminen periaatteelliseen keskusteluun puolueen tarkoituksesta näissä muuttuvissa oloissa kannattaa tehdä huolella. Lopputulos - uusi ohjelma tai uudet ohjelmat - on tärkeä, mutta vieläkin tärkeämpi on prosessi. Puolueen itsemäärittäminen asemastaan ja olemuksestaan tapahtuu luontevasti ohjelmatyössä. Se on vaativa tehtävä, ja siihen kannattaa käyttää riittävästi aikaa.

Jos tai kun keskusta ottaa paikan oppositiossa, se voi uudistaa opposition toimintaa ja tehdä näin palvelun kansanvallalle. Oppositioista käsin voi vaikuttaa, jos haluaa. Toki on muistettava vaikuttamiskanavat maakunnissa ja kunnissa.

TARVITAAN JÄRJESTÖ - JA VIESTINTÄREMONTTI

Puolueyhteisön tila vaatii rehellisen tarkastelun.

Keskusta on ollut perinteisesti vahva järjestö- ja kenttäpuolue. Se pitää itseään juuri tästä syystä kansanliikkeenä. Järjestöllinen vahvuus on taaksejääneinä aikoina stabiloinut puolueen kannatusta suhdanteista riippumatta. Puolueen demokratia on rakentunut paikallisen toiminnan pohjalle, alhaalta ylös.

Järjestövoima on ollut myös keskustan poliittinen tavaramerkki. Näkyminen ja vaikuttaminen paikallisissa asioissa on tehnyt puolueesta läheisen ja turvallisen. Uusi nousu lähtee paikallisesta aktiivisuudesta.

Järjestö- ja kenttäpuolueen kunto on rapistunut eikä se ole enää sellainen ylivoimatekijä muihin verrattuna kuin vielä pari vuosikymmentä sitten. Voi kokemuksen perusteella sanoa, että kilpailijat ovat ajaneet ohi. On toki alueellisia eroja.

Järjestövoiman ehtyminen on keskeisimpiä syitä puolueen vaalitappioihin.

Järjestö- ja viestintäremontointi vaatii oman projektinsa. On yritettävä tulla tähän aikaan. Etenkin nykyaikaisen viestinnän ymmärtäminen vaatii ennakkoluulottomuutta. Viestinnän nykyaikaistaminen on keskeinen ehto keskustan uudelle nousulle.

Järjestö- ja viestintätoiminnan pohdintaan ei ole tässä yhteydessä edellytyksiä.

Remontin agenda on kuitenkin selvä: 1) puolueen aatteellinen ja ohjelmallinen työ eli puolueen tarkoituksen selvittäminen 2) järjestöorganisaatio ja -toiminta (ml. koulutus) ja 3) viestintä ja yhteydenpito kansalaisiin (ml. some).

Vaalitappion ja resurssien vähentymisen myötä puolue joutuu organisoimaan eloaan ja oloaan koko lailla uudelleen puolue toimistosta kentälle asti. Se on nähtävä mahdollisuutena: turha ja vähemmän tärkeä karsitaan, keskitytään olennaiseen. Uuteen vaikeaan tilanteeseen sopii hyvin ajatus: *”Ei riitä, että tehdään asioita paremmin, on tehtävä myös parempia asioita”*.

Kannattaa huomata se, että puolueen toimintaa on mitoitettava myös vaalien mukaan, joita on yksitoista vuosina 2024 - 2035.

Ehdokasettelu paljastaa puolueen kulloisenkin olemuksen ja tilan. Mitä monipuolisempi on ehdokaskaarti, sitä ottavammin se heijastelee yhteiskuntaa ja sen alueellista ja sosiaalista muutosta. Yksipuoliset ja vajaat listat oireilevat tulevia tappioita ja kutistuvaa kehitystä muutenkin.

Keskustan eduskuntaryhmässä on ollut edustettuina parhaina aikoina kunnioitettava kirjo eri ammattiryhmiä ja koulutustaustoja: opettajasta lääkäriin, sairaanhoitajasta kunnanjohtajaan, viljelijästä kauppiaseen, yrittäjästä taiteilijaan, poliisista pappiin ja urheilijasta ex-upseeriin. Koulutukset ovat vaihdelleet peruskoulun suorittamisen ja tohtoriuden välillä.

VUOSI 2024 ON TÄRKEÄ SUOMELLE JA KESKUSTALLE

Vuonna 2024 järjestetään presidentinvaalit ja Euroopan parlamentin vaalit sekä aloitetaan valmistautuminen vuoden 2025 alue- ja kuntavaaleihin.

Ehdokasasettelu on vuosien 2024 ja 2025 vaalien onnistumiselle avainasia, ehkä korostuneemmin kuin koskaan aiemmin. Niillä valetaan pohjaa puolueen nousulle.

Puolueen kannattaisi järjestää jäsenvaalit presidenttiehdokkaastaan alkusyksystä 2023, mikäli ehdokasehdokkaita on tarjolla yhtä enemmän. Hyvällä kenttäkierroksella pohjustettu jäsenvaali yhtäältä herättäisi puolueen ulkopuolella kiinnostusta keskustaa kohtaa ja toisaalta virkistäisi uinahtelevaa keskustakenttää.

Vuoden 2024 presidentinvaaleissa keskustan asettaman ehdokkaan tulee pyrkiä ja pystyä voittoon.

Eurovaaleissa onnistuminen on niin ikään tärkeää, ainakin nykyisten asemien säilyttäminen. On nähty, miten Euroopan Parlamentin päätökset heijastuvat maamme politiikkaan meille (ja etenkin keskustalle) elintärkeissä kysymyksissä. Ehdokasasettelu on EU-poliittisten tavoitteiden ohella a ja o.

Vuoden 2025 alue- ja kuntavaaleissa pitää jo olla nähtävissä keskustan ”uusi aika”. Hyvinvointialueiden ja kuntien elinvoimaisuus ovat vuoden 2025 vaaleissa luopin alla. Ei voi riittävästi korostaa lähipalveluita ja -vaikuttamista koskevissa vaaleissa ehdokasasettelun ratkaisevaa merkitystä.

V MINNE SUOMI ON MATKALLA?

Uuden hallituksen hallitusohjelmasta voi aikanaan päätellä Suomen tulevaa suuntaa niiltä osin kuin se on hallituksen ja eduskunnan käsissä. Kirjoitushetkellä hallitustunnustelut ovat vauhdissa. Orpon hallituksen ohjelmaan palataan tuonnempaan.

Olenaisia tienviittakysymyksiä ovat turvallisuus (ulkoinen ja sisäinen) talouspolitiikka ja julkinen talous, luonto- ja ympäristöpolitiikka, yhteiskunnan sisäinen koheesio (sosiaalinen ja alueellinen), yhteiskunnan kesto- ja sietokyky (resilienssi) ja demokratian toimivuus.

Ajankohtainen vaali- ja hallituspolitiikkakeskustelu on keskittynyt pääosin suomalaisen hyvinvointivaltion ja -yhteiskunnan rahoituspohjaan ja pitkään jatkuneen velkaantumisen katkaisemisen keinoihin. Se on välttämätöntä eikä sitä pääse mikään vastuullinen puolue karkuun.

Suomen vision on näissä maailman oloissa oltava kuitenkin laajempi kuin taloudelliseen kantokykyyn suhteutettu hyvinvointivaltio ja -yhteiskunta. Näissä maailmanoloissa yhteiskunnan kriisinkestävyys laajasti ymmärrettynä ja elinvoimaisuustekijät on otettava vakavasti. Mitä hyvinvointia tarkoitetaan silloin kun puhutaan hyvinvointivaltion pelastamisesta?

1. Maailman tilanne on epävarma ja vaarallinenkin. Ukrainan sota kaikkineen on jakamassa maailmaa. On myös nähtävä eurooppalaisen sodan yli ja Euroopan ulkopuolelle. Kukaan ei pysty sanomaan, minne maailma on matkalla. Sen takia kaikkeen - myös huonoimpiin skenaarioihin - on varauduttava.

Nato-Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikka on paininpuussa. Orpon hallitus aukoo uria.

Kansallinen yhteisymmärrys utp-politiikassa korostuu. Se toimi isoissa asioissa vaalikaudella 2019 - 2023: Nato-jäsenyys, hävittäjäratkaisu, puolustusmäärärahat.

Presidentin, hallituksen ja eduskunnan on kyettävä jatkossakin saumattomaan yhteistoimintaan utp-politiikassa. Haasteellinen - ja yllätyksellinen - aika ulko- ja turvallisuuspolitiikassa jatkuu eikä rajoitu Ukrainan välittömiin tapahtumiin.

Suomi onnistuu ulko- ja turvallisuuspolitiikassaan vain, jos yhteiskunnan sisäinen koheesio pitää. Se vaatii jatkuvaa vaalimista.

2. Euroopan Unionilta odotetaan paljon nykyisessä maailmanpoliittisessa tilanteessa eurooppalaisten turvallisuuden elämänedellytysten turvaamisessa. Venäjän hyökkäys Ukrainaan osoittaa, mitä kaikkea EU:lta turvallisuusyhteisönä odotetaan.

Se, onko EU jatkossa jäsenvaltioiden liitto vai jotain muuta, käy yhä tärkeämmäksi. Kansallisia erityispiirteitä on jatkossa kunnioitettava entistä enemmän. Tämä kärjistyy erityisesti ilmasto-, luonto-, ympäristö- ja metsäpolitiikkaa koskevissa kysymyksissä, kuten on nähty.

Pohjolan yhteistyö käy yhä tärkeämmäksi Suomen (ja Ruotsin) Nato-jäsenyyden kautta. Turvallisuus- ja puolustuspoliittinen yhteistyö muuttuu todella operatiiviseksi. Huoltovarmuuden merkitys korostuu. Yhteistyö tiivistyy myös puolustusksymysten ulkopuolella. Suomen on syytä toimia aktiivisesti Pohjolan yhteistyön tiivistämiseksi.

3. Valtiontalouden tasapainottaminen on tulevien vaalikausien kuuma kysymys ja myös poliittisen kamppailun teema. Kysymys on enemmästä kuin valtiontalouden tasapainosta. Onnistutaanko tasapainottaminen tekemään niin, että se lujittaa yhteiskuntaa ja sen koheesiota, edistää hallitusti oikeasti vihreää siirtymää ja vahvistaa Suomen huoltovarmuutta ja sen edellytyksiä?

4. Suomi on sitoutunut kunnianhimoisiin hiilineutraalisuustavoitteisiin. Ilmasto-, luonto- ja metsäpolitiikka pysyy poliittisista suhdanteista riippumatta politiikan agendan kärkiasioina. Irrottautuminen fossiilitaloudesta vaatii monen vaalikauden mittaista samansuuntaista teollisuus-, energia-, työllisyys- ja aluepolitiikkaa. Merkillepantavaa on teollisuuden ja laajemminkin talouselämän aktiivisuus ja näkyvä toiminta ilmastokysymyksissä. Yhteiskunnassamme olisi tärkeää löytää yhteinen kansallinen ekologinen linja, jonka pohjalta se esiintyy ilmasto- ja luontokysymyksiä käsittelevillä kansainvälisillä areenoilla. Sen ytimessä on metsärauha - yhteisymmärrys suomalaisten metsien hoidosta ja hakkuista.

5. Talouden sopeuttamistoimet koskettavat yhteiskunnan yhtenäisyyttä ja koheesiota. Kysymys on sekä sosiaalisesta että alueellisesta koheesiosta. Siirtyminen fossiilitaloudesta kestävään elämään kohtelee eri väestöryhmiä eri tavoin. Asumisen, elämisen, energian ja liikkumisen kustannusten nousu koettelee rankimmin vähätuloisia ja matkojen päässä asuvia ihmisiä. On katsottava kokonaisuutta: ilmastotoimet ja talouden tasapainottaminen (verotus, leikkaukset) on toteutettava oikeudenmukaisesti ottaen huomioon myös elinkustannusten nousu.

6. Keskittyminen ja kaupungistuminen jatkuvat. Saman ulottuvuuden toisessa päässä laajatin alueet autioituvat ja tyhjenevät. Se on osittain väistämätön kehityssuunta. Myös poliittinen valta keskittyy Helsingin, Uudenmaan, Pirkanmaan ja Varsinais-Suomen kasvualueelle. Rannikkoalueet niin ikään menestyvät.

Maan johto joutuu ottamaan kantaa keskittymis- ja tyhjentymisvirtaan ainakin kolmesta näkökulmasta: mitä tämä vaikuttaa turvallisuuspolitiikkaan, mitä se aiheuttaa resilienssille, ja miten kehityssuunta heijastuu ilmastotavoitteisiin?

Euroopan turvallisuuspoliittisen tilanteen dramaattinen heikentyminen ja Suomen Nato-jäsenyys edellyttävät alueellisen kehittämisen vastuullista arviointia Suomen turvallisuuden ja resilienssin näkökulmasta.

Suomi on laaja maa. Se on sanalla sanoen mahdollisuus.

7. Hyvinvointiyhteiskunta on sisäisen elinvoimaistamisen tarpeessa.

Hallituksen kannattaa pohtia systemaattisesti yhteiskunnan elinvoimaisuuteen ja sisäiseen turvallisuuteen vaikuttavia sosiaalisia ja henkisiä tekijöitä - kaikkia sellaisia tekijöitä, jotka vahvistavat ihmisten itseauttamiskykyä, lisäävät yhteisöllisyyttä ja nostavat paikallisuuden arvoa.

Elinvoimaistamisessa olisi tartuttava esimerkiksi seuraaviin tekijöihin:

- lasten, kotien ja perheiden tilanne
- nuorten syrjäytymisen estäminen
- koulupolku peruskoulusta alkaen
- jaksaminen työelämässä
- väestön fyysisen ja henkisen kunnon parantaminen
- kansalaisyhteiskunnan elävöittäminen

8. Suomen poliittinen kenttä on leiriytynyt kahtaalle, ainakin

toistaiseksi. Äänestäjien valinnat ovat vahvistaneet leiriytymistä. Sitä voi pitää blokkipolitiikan esiasteena. Vuoden 2023 vaalit vahvistivat blokkiutumista. Keskiryhmien asema on heikentynyt 10-15 vuoden aikana.

Jos blokkiutuminen jatkuu, sillä on vaikutuksensa yhteistyöedellytyksiin Suomen politiikassa, ja se olisi historiallinen muutos Suomen politiikassa. Konsensushakuisuus vaihtuisi vastakkainasettelun ja edestakaisen vaihtelun malliin.

9. Demokratian toimivuutta testataan, meillä ja muualla. Erilaiset autoritääriset mallit haastavat demokratiaa, joka on maailmalla ja joissakin Euroopan maissa altavastaajana. Demokratia menestyy järjestelmien kilpailussa vain, jos kansalaiset asettuvat sitä tukemaan. Se puolestaan riippuu demokratian tuloksista. Hyvinvointiyhteiskunta on ollut mahdollista vain suomalaisen tasavaltalaisen demokratiamallin pohjalta. Jos eduskunnan, hallituksen ja presidentin politiikka tyydyttää kansalaisia heidän arjessaan, tasavaltaa ja demokratiaa kannatetaan ja tuetaan.

Tuloksia syntyy vain yhteistyöllä. Yhteistyön toimivuus onkin demokratian ytimessä. Hallituksen ja opposition suhteilla on väliä.

LÄHTEET

Hanell, Tomas & Moision, Sami:

Väli-Suomesta tuli keskustan ja perussuomalaisten taistelukenttä.
Helsingin Sanomat 14.4.2023 (vieraskynä)

Kääriäinen, Seppo:

Politiikan keskikenttä – kysymyksiä keskustalle.
Ajatuspaja Alkion julkaisuja 01/2022.

Kääriäinen, Seppo:

Hyvinvointiyhteiskunta tarvitsee elinvoimaistamista. On kysymyksiä, mutta onko vastauksia.
Ajatuspaja Alkion julkaisuja 01/2023.

Tilastokeskus:

Eduskuntavaali-, eurovaali-, kuntavaali – ja presidentinvaalitulokset vuosilta 1999-2023.

Vaalikonetulokset:

Arvokartat ehdokkaista. Kuvat: Leif Sálmen.
Helsingin Sanomat 22.4.2023.

Yle:

Eduskuntavaali-, eurovaali-, kuntavaali – ja presidentinvaalitulokset vuosilta 1999-2023.

